

Nr 1 (146) – B Rok 25

Styczeń-Luty 2019

KOŚCIÓŁ RZYMSKOKATOLICKI NA UKRAINIE

Wołanie z Wołynia

Воляння з Волині

Pismo religijno-społeczne Rzymskokatolickiej Diecezji Łuckiej

Dwumiesięcznik **Wołanie z Wołynia** – *Воляння з Волині*
Pismo założone w 1994 roku. Założyciel i wydawca: Parafia Rzymskokatolicka
pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Ostrogu na Wołyniu.

Redaktor naczelny: ks. Vitold-Yosif Kovaliv.

Redakcja: Irena Androszczuk, ks. Władysław Czajka, Irena Dejneka,
ks. Grzegorz Draus, Jarosław Kowalczuk, Maria Kalas, Ludmiła Poliszczuk,
ks. Waldemar Szlachta, Inna Szostak, ks. Andrzej Ścisłowicz.

Redakcja publikuje materiały nie zawsze podzielając poglądy ich autorów.
Zamieszczone w piśmie materiały mogą być przedrukowywane z podaniem źródła.

Adres redakcji:

✉ вул. Князів Острозьких, 4-а
35800 м. Остріг, Рівненська обл.

Україна

☎ & Fax + 380 (3654) 2-30-38

E-mail: vykovaliv@gmail.com

Świadectwo rejestracji: RW nr 187
z 15 maja 1997 r.

ISSN 1429-4109

Adres pocztowy oddziału w Polsce:

✉ Ośrodek “Wołanie z Wołynia”,
skrytka pocztowa 9, 34-520 Poronin
<http://www.wolaniecom.parafia.info.pl/>

Dobroczynców prosimy o wpłaty na konto:

Stowarzyszenie Ośrodek

“Wołanie z Wołynia”

PBS. ZAKOPANE O/BIAŁY DUNAJEC
nr 77 88210009 0010 0100 1892 0001

Dla wpłat z zagranicy należy dopisać:

S.W.I.F.T. code: POLUPLPR

~ ~ ~ ~

„Wołyński Słownik Biograficzny”

<http://wolynskislownikbiograficzny.blox.pl/>

“Dziennik pisany nad Horyniem”:

<http://ostrog.blox.pl/>

Jesteśmy w Facebook’u:

<http://www.facebook.com/Wolanie/>

SPIS TREŚCI

- s. 3-4 *Декрет про вписання літургійного святкування святого Павла VI, папи, в Римський загальний календар*
- s. 5-6: Роберт кардинал САРА, *Відважний апостол Євангелія*
- s. 7-8: Anatolij OLICH, *Harcerze ze Zdobunowa uczcili swego patrona*
- s. 9-10: Ks. Józef MARECKI, *Adres na jubileusz «Wołania z Wołynia»*
- s. 11-14: Marek A. KOPROWSKI, *Nigdy nie wypierała się wiary*
- s. 15-16: *Dekret o wyznaczeniu kościołów stacyjnych w roku świętości małżeństwa i rodziny*
- s. 17-18: O. Paweł FERKO OCD, *Matka Boża Berdyczowska (4/7): Grafiki, malowidła, kopie*
- s. 19-21: Aleksander MARKOWSKI, *Kościół – duchowy przewodnik narodu*
- s. 21: *Kołąda Legionów, Wigilia 1915 r.*
- s. 22-25: Lech Wojciech SZAJDAK, *Poznańska wystawa «Portret z wierszy i pamięci. Grupa poetycka Wołyń»*
- s. 26-27: Maria KIELAR-CZAPLA, *List do chorych i cierpiących*
- s. 28-34: Maria KALAS, *Nowe (wołyńskie) wiersze Wojciecha Wencla*
- s. 35-37: Maria KIELAR-CZAPLA, *Dwie przyjaźnie i ...dwa portrety artysty*
- s. 38-40: *Szerzy się kult bł. ks. Władysława Bukowińskiego. Z ks. dr. Janem Nowakiem, postulatorem procesu beatyfikacyjnego ks. Władysława Bukowińskiego, rozmawia Agnieszka Białik*
- s. 41-42: Jan KARKOCHA, *Jeszcze o ks. Zyguncie Grabowskim*
- s. 43-44: *O. Jan Borrell męczennik Wołynia*
- s. 45-47: Ks. Witold-Yosif KOVALIV vel ks. Witold Józef KOWALÓW, *Wspomnienie o ks. Ludwiku Kamilewskim*
- s. 48: Teresa SIENKIEWICZ-MIŚ, *Co słycać u ks. Ludwika Kamilewskiego?*

Nasze Czasopismo i książki z serii „Biblioteka «Wołania z Wołynia» można nabyć pisząc na adres na adres:

ks. Witold-Yosif Kovaliv

Ośrodek „Wołanie z Wołynia”

skr. poczt. 9, 34-520 Poronin, Polska

lub: **о. Вітольд-Йосиф Ковалів**

вул. Кардашевича, 1

35800 м. Остріг, Україна

e-mail: vykovaliv@gmail.com

Poprzednie numery „Wołania z Wołynia” z lat 2010-2018 w wersji elektronicznej dostępne są pod adresem:

http://www.duszki.pl/wolanie_z_wolynia/

Nie jesteśmy w stanie odpowiadać na wszystkie listy. Przepraszamy.

Redakcja «Wołania z Wołynia»

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Projekt jest współfinansowany ze środków finansowych otrzymanych z Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w ramach konkursu na realizację zadania „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą w 2019 r.” za pośrednictwem Fundacji „Wolność i Demokracja”

Stolica Apostolska - Апостольський Престіл

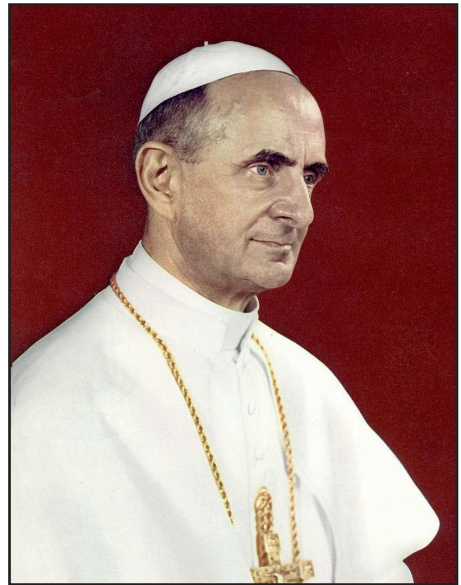
ДЕКРЕТ ПРО ВПИСАННЯ ЛІТУРГІЙНОГО СВЯТКУВАННЯ СВЯТОГО ПАВЛА VI, ПАПИ, В РИМСЬКИЙ ЗАГАЛЬНИЙ КАЛЕНДАР

КОНГРЕГАЦІЯ БОЖОГО КУЛЬТУ
І ДИСЦИПЛІНИ ТАІНСТВ

№ 29/19

Ісус Христос, повнота людини, який живе й діє у Церкві, запрошує всіх людей до преображаючої зустрічі з Ним, який є *«дорогою, істиною й життям»* (Йн 14, 6). Святі пройшли цією дорогою. Це зробив й Павло VI, за прикладом Апостола, ім'я якого прийняв в момент, коли Святий Дух обрав його Наступником Петра.

Павло VI (у світі Джованні Баттіста Монтіні) народився 26 вересня 1897 року в Кончесіо (Брешія), в Італії. 29 травня 1920 року був рукоположений в пресвітери. Від 1924 року співпрацював з Верховними Понтифіками Пієм XI та Пієм XII і одночасно виконував священницьке служіння серед університетської молоді. Призначений Субститутом Державного Секретаріату, під час Другої світової війни давав прихисток для переслідуваних євреїв та біженців. Призначений державним Просекретарем із Загальних питань Церкви, завдяки своїй особливій посаді пізнав та зустрів також багатьох прихильників екуменічного руху. Призначений Архієпископом Мілану, різнопланово дбав про свою дієцезію. У 1958 році був піднесений до гідності

Папа Римський Павло VI

Fot. Wikimedia Commons

Кардинала Святої Римської Церкви святим Йоаном XXIII, після смерті котрого був обраний на кафедру Петра 21 червня 1963 року. Наполегливо продовжуючи справу, розпочату попередниками, довів до завершення, зокрема, Другий Ватиканський Собор і дав початок численним ініціативам, які є знаком його живої турботи про Церкву та сучасний йому світ. Серед цих ініціатив варто пригадати його

подорожі в якості паломника, здійснені заради апостольського служіння, і котрі служили підготовці єдності християн та підкресленню важливості пошани основних прав людей. Виконував теж найвищий вчительський уряд на користь миру, сприяв прогресу народів та інкультурації віри, а також літургійній реформі, затверджуючи обряди й молитви, зберігаючи при цьому вірність традиції та одночасно пристосовуючи їх до нових часів, та проголошуючи власним авторитетом для римського обряду Календар, Месал, Літургію Годин, Понтифікал та майже увесь Ритуал, аби сприяти активній участі вірного люду в літургії. Крім того дбав про те, щоб понтифікальні літургії отримали більш просту форму. 6 серпня 1978 року, в Кастель Гандольфо, віддав душу Богу і, згідно з його побажанням, був скромно похований, як скромно він і жив.

Бог, Пастир і провідник всіх вірних, довіряє свою Церкву, яка подорожує у часі, тим, кого Він сам установлює заступниками свого Сина. Між ними сяє святий Павло VI, що об'єднав у своїй особі чисту віру святого Петра та місіонерський запал святого Павла. Про його самосвідомість буття Петром свідчить факт, що 10 червня 1969 р., під час візиту до Екуменічної Ради Церков в Женеві, він представився, кажучи: «Моє ім'я – Петро». Але він також зміною імені, яке собі вибрав, вказав на місію, до якої він був обраний. Як Павло він присвятив своє життя Євангелію Христа, долаючи нові кордони та стаючи свідком Христовим в проголошенні та у діалозі, як пророк Церкви, що виходить назовні і звертає очі на далеких і дбає про бідних. Бо Церква завжди була його постійною любов'ю, його першочерговою

турботою, його постійною думкою, першою фундаментальною провідною лінією його понтифікату, адже бажав, щоб Церква мала глибше розуміння самої себе і щораз більше поширювала діло проголошення Євангелія.

Беручи до уваги святість життя цього Верховного Понтифіка, посвідчену вчинками та словами, зважаючи на великий вплив його апостольського служіння на користь Церкви, поширеної по всій землі, Святіший Отець Франциск, дослуховуючись до прохань й побажань Божого народу, розпорядився, що літургійне святкування святого Павла VI, Папи, було вписане в Римський Загальний Календар на 29 травня у ранзі довільного спомину.

Цей новий спомин має бути включений у всі календарі та літургійні книги для звершення Меси та Літургії Годин. Долучені до цього декрету літургійні тексти мають бути Конференціями Єпископів перекладені, ухвалені та, отримавши затвердження цього Дикастерія, опубліковані.

Цим декретом скасовуються усі розпорядження, які йому суперечать.

Дано у Конгрегації Божого Культу і Дисципліни Таїнств, 25 січня 2019 р., у свято Навернення св. Павла, апостола.

*Роберт кардинал Сара, Префект
Архієпископ Артур Рош, секретар*

Stolica Apostolska - Апостольський Престіл

ВІДВАЖНИЙ АПОСТОЛ ЄВАНГЕЛІЯ

Декретом Конгрегації Божого Культу і Дисципліни Таїнств, від 25 січня, Папа Франциск встановив, що спомин святого Павла VI має бути вписаний в Загальний Календар Церкви римського обряду, беручи до уваги як універсальне значення його дій, так і приклад святості, даний Божому народу. Днем літургійного спомину буде 29 травня, дата його рукоположення у пресвітери у 1920 році, бо 6 серпня, день його народження для неба, припадає свято Преображення Господнього. Якщо святий це той, хто уподібнює власне життя до Христа, приносячи плід Божої благодаті у вчинках, то Павло VI зробив це, відповідаючи на покликання до святості як охрещений, священник, єпископ, Верховний Понтифік, і тепер споглядає Бога обличчям в обличчя. Він завжди підкреслював, що *“лише у щирому пошукові Бога, здійсненому з молитвою, з покаянням, з наверненням [metánoia] всього єства, можна запевнити справжні осягнення християнського й апостольського життя, та втілити в життя первісний та завжди живий заклик Господа до святості: «Сповнився час, і наблизилося Боже Царство; покайтеся і вірте в Євангеліє» (Мк 1, 15). «Тож будьте досконалі, як Отець ваш небесний досконалий» (Мт 5, 48)”* (Промова до Священного Колегіуму з нагоди привітань з іменинами, 21 червня 1976 р.).

Вже будучи священником, у 1931 році, коли він розпочав своє служіння для Святого Престолу, після того, як написав, що не хотів *«жодного правила,*

жодного надзвичайного додатку», які б відрізняли його християнське життя від звичайного, додав, що хотів би плекати *«особливу любов до того, що є суттєвим і спільним для всіх у католицькому духовному житті. Таким чином, – писав він, – матиму Церкву за матір любові: її Літургія буде упривілейованим правилом для моєї духовності»*. І роздумуючи над закликом з літургії рукоположення в пресвітери: *“Наслідуй те, що звершуватимеш” [imitamini quod tractatis]*, він черпав з тайни Євхаристії імпульс до *«жертвування свого життя повсюди»*. Це жертвування він називав *«Месою в житті»*, яка є сполучена з постійною подякою [*«semper gratias agentes» «завжди дякуйте»* – з Еф 5,20] (Нотатки для Духовних вправ в Монтекасіно).

Разом із декретом публікуються тексти, які потрібно додати в літургійні книги (Календар, Месал, Літургію Годин, Мартирологій). Молитва колекти озвучує те, що Бог здійснив у своєму вірному слугі: *«Ти доручив свою Церкву керуванню святого Павла VI, Папи, відважного апостола Євангелія Твого Сина»*, і просить Його: *«вчини, щоб освітлені його повчанням, ми могли співпрацювати із Тобою у розповсюдженні у світі цивілізації любові»*. Тут коротко викладено головні характеристики його понтифікату та його повчання: єдина Церква, що належить Господу (Ecclesiam Suam) [назва першої енцикліки св. Павла VI, видана 6 серпня 1964 р.], Церква заангажована у проголошення

Євангелія і покликана свідчити, що Бог є любовю, як пригадував в *Evangelii nuntiandi* [апостольське звернення св. Павла VI, видане 8 грудня 1975 р.].

Також вказуються біблійні читання для Меси, які вибрані із спільних текстів для Пап, а як читання для Години Читань вибрані деякі уривки з проповіді, виголошеної під час останньої публічної сесії Собору, 7 грудня 1965 р., що підсумовується у тезі: «Для того, щоб пізнати Бога, необхідно пізнати людину». Павло VI жив, перед і після того, як став Папою, вдвляючись постійно в Христа, необхідність якого для кожної людини відчував та проголошував. Це показав своїм першим Пастирським посланням у якості Архієпископа міланського, яке озглавив словами святого Амвросія: «Для нас усім є Христос» [*OMNIA NOBIS EST CHRISTUS*].

В одній нотатці з дня 5 серпня 1963 р., півтора місяця після його обрання на Кафедру Петра, писав: «Я повинен повернутися до початку: відносини з Христом... мають бути джерелом найщирішої покорі: “віддалились від мене, бо я людина грішна...”; а також у готовності: “зроблю вас рибалками...”; так і у симбіозі волі й благодаті: “для мене жити це Христос...”». Любов до Христа – це любов до Його Церкви. У творі «Думка про смерть» він слушно написав: «Молю Господа, щоб дав мені благодать вчинити з моєї близької смерті дар любові до Церкви. Можу сказати, що я завжди її любив, і що для неї, а не для чого-небудь іншого, я, як мені здається, прожив».

Захоплений постаттю й апостольською діяльністю святого Павла, коли Святий Дух вказав на нього як на наступника святого Петра, не щадив своїх сил на службі Христового

Євангелія, Церкви та людства, на яке споглядав у світлі Божого плану спасіння. Захисник людського життя, миру та істинного прогресу людства, як показує його навчання, хотів аби Церква, черпаючи натхнення з Собору та втілюючи в життя його нормативні принципи, щораз більше відкривала свою тотожність, долаючи поділи минулого, і щоб була дуже уважна на нові часи: Церква Христова, що ставить на перше місце Бога, проголошення Євангелії, навіть коли дбає про братів, аби будувати ту «цивілізацію любові», започатковану Святим Духом у П'ятидесятницю.

В «*Нотатках для мого заповіту*» Павло VI написав: «*Жодного пам'ятника для мене*». Навіть якщо в жовтні 1989 року йому було поставлено пам'ятник в кафедральному храмі Мілана, справжній пам'ятник Павло VI побудував собі своїм свідченням, вчинками, апостольськими подорожами, своїм екуменізмом, працею над «*Новою Вульгатою*», відновленням літургії і своїми численними повчаннями й прикладами, показуючи таким чином обличчя Христа, місію Церкви, покликання сучасної людини та достосовуючи християнську думку до потреб важкого часу, в якому він, багато страждаючи, повинен був вести Церкву.

Роберт кардинал Сара
Префект Конгрегації Божого Культу
і Дисципліни Таїнств

Do beatyfikacji Sługi Bożego ks. biskupa Adolfa Piotra Szelążka

До беатифікації Слуги Божого о. єп. А.-П. Шелонжека

HARCERZE ZE ZDOŁBUNOWA UCZCILI SWOJEGO PATRONA

9 lutego [2019 r.] w katedrze Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Łucku zdolbunowscy harcerze uczcili modlitwą Adolfa Piotra Szelążka, biskupa łuckiego.

69 lat temu, 9 lutego 1950 r., umarł – a w języku kościelnym narodził się dla nieba – Adolf Piotr Szelążek, ordynariusz łucki w latach 1925–1950. W sobotę na poranną mszę świętą poświęconą tej rocznicy przybyła grupa młodzieży ze Zdołbunowa. Byli to członkowie miejscowych drużyn harcerskich na czele z Aleksandrem Radicą, komendantem Hufca «Wołyń» Harcerstwa Polskiego na Ukrainie. Hufiec jako jednostka strukturalna ruchu harcerskiego

składa się z drużyn. Do Łucka przybyła 18. Zdołbunowska Drużyna Harcerzy «Skała» im. Adolfa Piotra Szelążka oraz 29. Zdołbunowska Drużyna Harcerzek «Horyzont» im. Świętej Teresy od Dzieciątka Jezus.

Drużyny harcerskie nieprzypadkowo mają takie właśnie nazwy. Jak powiedział Aleksander Radica, gdy zakłada się drużynę, harcerze tradycyjnie wybierają dla niej patrona. Może nim zostać osoba związana z ojczystym krajem, która będzie godnym przykładem dla młodzieży. Gdy powstawała 18. drużyna na patrona wybrano Adolfa Piotra Szelążka, ostatniego biskupa łuckiego przed długim okresem reżimu ko-

munistycznego. Biskup przez ćwierć wieku był dobrym i wiernym pasterzem dla miejscowych katolików i w trudnych czasach nie pozostawił powierzonej mu trzody. Odważnie znosił zastraszanie, przesłuchania, a później więzienie i wydalenie z ukochanego przezeń Wołynia. Świętość życia osobistego, wierność Kościołowi i heroizm cnót Adolfa Piotra Szelażka, ordynariusza łuckiego, stały się podstawą, aby w 2013 r. rozpoczęto jego proces beatyfikacyjny. Teraz trwa ostatni etap tego postępowania, wkrótce więc Wołyń otrzyma kolejnego niebiańskiego patrona.

18. drużyna początkowo była mieszana, składała się z dwóch zastępów chłopięcych i dwóch dziewczęcych. Kiedy zaś utworzono 29. drużynę harcerek, dziewczyny wybrały na swoją patronkę Teresę od Dzieciątka Jezus – ulubioną świętą Adolfa Piotra Szelażka. To on zapoczątkował kult tej świętej na Wołyniu i ogłosił ją w 1927 r. patronką diecezji łuckiej.

Patroni innych wołyńskich drużyn harcerskich również są związani z naszym regionem. 2. Rówieńska Drużyna Harcerska «Galaktyka» nosi imię Mariana Luzara, księdza, który we wrześniu 1939 r. zginął podczas bombardowania udzielając spowiedzi żołnierzom na dworcu kolejowym w Równem. Został pochowany w tym mieście na Cmentarzu Dubieńskim. W Kostopolu harcerze wybrali sobie za patrona wędrownego księdza Serafina Kaszubę, który poświęcił swe życie służbie katolikom w ZSRR.

W Zdołbunowie obecnie wraz z najmłodszymi – zuchami – jest ponad 70 członków ruchu harcerskiego. Głównym zadaniem harcerstwa jest wychowanie młodzieży.

«Chociaż ruch ten w naszym kraju nosi nazwę «Harcerstwo Polskie na Ukrainie», nie oznacza to, że mogą w nim uczestniczyć tylko Polacy. Jeśli spojrzymy na hi-

storię, możemy łatwo zauważyć, że około 20 % harcerzy w okresie przedwojennym nie było Polakami. Byli to Ukraińcy, Żydzi, Rosjanie, Czesi. Teraz również nie ma żadnych ograniczeń: harcerzem może zostać każdy chłopak lub dziewczyna» – powiedział Aleksander Radica.

Uroczystej Mszy świętej w intencji rychłej beatyfikacji Sługi Bożego Adolfa Piotra Szelażka przewodniczył proboszcz parafii katedralnej ks. Paweł Chomiak. Towarzyszyli mu ks. Roman Własiuk oraz ks. Witold Józef Kowaliw z Ostroga, który wygłosił kazanie.

Ks. Kowaliw zwrócił się do wiernych: «Słyszeliśmy słowa dzisiejszej Ewangelii: „byli jak owce niemające pasterza” (Mk 6, 34). Taki los miał spotkać i ten kościół. Moi drodzy, zwłaszcza wy, harcerze ze Zdołbunowa! Stoicie teraz w świętym miejscu. I to miejsce nie jest puste, bo wy dzisiaj przybyliście tutaj z taką swego rodzaju pielgrzymką w rocznicę śmierci biskupa. A to dlatego, że w tej świątyni pracowało dwóch wielkich ludzi, dwóch wielkich pasterzy – biskup Szelażek i proboszcz tej katedry błogosławiony Władysław Bukowiński. Dziękując Bogu za to, że możemy dzisiaj modlić się tu, w tej świątyni, pamiętajmy w modlitwie o tych pasterzach i o ich nauczaniu».

Po mszy świętej harcerze zapalili znicz pod tablicą upamiętniającą biskupa-ordynariusza Adolfa Piotra Szelażka i biskupa pomocniczego Stefana Walczykiewicza oraz zaśpiewali «Modlitwę o Ukrainę». Na pamiątkę każdy z harcerzy otrzymał ikonkę oraz niedawno wydane staraniem sióstr ze Zgromadzenia Świętej Teresy od Dzieciątka Jezus w Łucku dzieła biskupa Szelażka w tłumaczeniu na język ukraiński.

Tekst i zdjęcia: Anatolij Olich

Artykuł zaczerpnięto ze strony:

<http://monitor-press.com/pl/2-pol/wiadomo-ci/7199-22629.html>

Ў нас на Во́лыні - У нас на Волині

ADRES NA JUBILEUSZ «WOŁANIA Z WOŁYNIA»

Wyróżniał się nie tylko słusznym wzrostem i czarną czupryną, przez zapomnienie góralską mową, bezwzględny upór w dążeniu do celu, ale i przesiadywaniem w bibliotece oraz w kaplicy seminarnej. Im bliżej było święceń kapłańskich i góralskich prymicji, tym więcej marzeń o misyjnej pracy na Kresach dawnej Rzeczypospolitej, wśród katolików na dawnych chutorach, koloniach i w polskich osadach.

Stał się prekursorem wyjazdów polskich kapłanów na teren Ukrainy, zbieraniem – jak nazwał to kiedyś sługa Boży o. Serafin Kaszuba – zbieraniem ułomków...

A może tylko miał zamiar naśladować ks. Władysława Bukowińskiego?

I po ćwierćwieku trudno jednoznacznie określić, czy chodziło o osoby, czy o dusze, czy też o ułamki polskiej kultury i ślady niegdysiejszej Rzeczypospolitej, bo dusza jego rwała się na Kresy.

Nie przerażały go ruiny świątyń katolickich, brak struktur kościelnych, zanikające wspólnoty parafialne.

Ukochał to, co ukraińskie, śpiewna mowa, szczerza dusza, pięknienie – o tych za chwilę..., bezkres po widnokrąg, drogi bez nawierzchni, życie bez zegara, władze bez odpowiedzialności, nieodpowiedzialnych pograniczników, urzędników bez kompetencji i możliwości załatwienia czegokolwiek.

Wyjechał na Wołyń, by zbierać ułamki.

O kim pisałem?

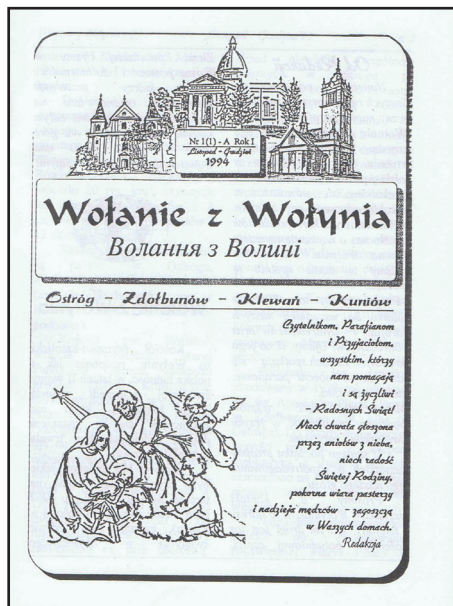
O ks. Witoldzie Józefie Kowalowie, człowieku, kapłanie i duszpasterzu, człowieku instytucji, historyku i wydawcy, publicyście.

Powrót na Ukrainę – 15 grudnia 2017 r.
Fot. Roman Waszczyszyn

A teraz całkiem prywatnie: swoich gości w Ostrogu częstował niezwykle miłym i opowieściami w kaczym tłuszczu i opowieściami o przeszłości wołyńskich ziem, dzielił się benzyną „do pełna”, której brak było na ukraińskich stacjach benzynowych, a u ks. Witolda nigdy jej nie brakowało, z niezwykłą życzliwością przyjmował gości i wszelkich wagabundów z Polski, to wszystko było oryginalne i niezwykle.

Dla mnie osobiście fenomenem było i jest duszpasterstwo drukowanego słowa –

Okladka pierwszego zeszytu „WzW”

może to Witoldowa fascynacja o. Maksymilianem Kolbem, ks. Ignacym Kłopotowskim i sługą Bożym bpem A. Szelażkiem, który tak bardzo wierzył i popierał słowo drukowane w swej łuckiej diecezji.

„Wołanie z Wołynia” wchodzi w ćwierćwiecze działalności.

To 145 zeszytów dwumiesięczników oraz 130 tomów różnorodnych publikacji.

Za każdym tytułem i numerem stoi nieokreślony wysiłek zarówno ks. Kowalowa, jak i jego współpracowniczek i współpracowników.

Dzięki jego wysiłkowi tak wiele informacji o katolickim Kościele na Ukrainie docierało i nadal dociera, a i będzie docierać, zarówno do Polski, jak i na inne terytory. Dwumiesięcznik „Wołanie z Wołynia” dokumentuje życie wspólnot katolickich na Ukrainie, przybliża nauczanie Kościoła, teologiczne trendy, przypomina, poucza, katechizuje. W niezmienniej formie i tym samym językiem przez 25 lat. W moim

mniemaniu, cichego kibica poczynań ks. Kowalowa, to fenomen – jakże rzadki – na rynku wydawnictw katolickich w Polsce, nie wspominając Ukrainy.

Dla mnie ks. Witold Józef Kowalów, albo i Vitold Josif Kovaliv to dziecko polskiej i ukraińskiej kultury, „bradiaga” z duszą bezkresu Kresów, pan dzikich pól ukraińskiego Kościoła, Kozak i watażka niedydysiejszej i współczesnej Ukrainy – na jej i w jej terytorium, obywatel „tu” i „tam”, którego wielu nie potrafi zrozumieć.

I jeszcze jedno. Mimo przeciwności, kłopotów, problemów i trudności ks. Kowalów był i jest synem katolickiego Kościoła. I sercem, i duszą, i ciałem.

ks. Józef Marecki

profesor Uniwersytetu Papieskiego
Jana Pawła II w Krakowie

Kraków, 8 listopada 2018 r.

Okladka 145 zeszytu „WzW”

Odeszli - Відішли

NIGDY NIE WYPIERAŁA SIĘ WIARY

Na samym końcu Kamionki, przy ul. Leśnej, leży dom pani Jadwigi Sokołowskiej. Urodziła się ona w 1926 roku, w domu Emilii z domu Półkiewicz i Jana Sokołowskiego, kilka kilometrów na wschód od dawnej przebiegającej na Wilii polsko- sowieckiej granicy.

Jako dziecko, mieszkając po sowieckiej stronie, tylko z oddali mogła popatrzeć na wysoki brzeg Wilii, na którym stały białoczerwone słupy graniczne. Do szkoły polskiej uczęszczała tylko dwa tygodnie, ponieważ tuż po rozpoczęciu roku szkolnego placówkę zlikwidowano.

Jedzie się do pani Jadwigi piaszczystą drogą, prostopadłą do asfaltowej trasy z Ostroga na Kuniów i dalej do Krzemieńca wzdłuż Wilii, czyli dawnej polsko-sowieckiej granicy. Po przejechaniu kilkuset metrów, mija się zabudowania kołchozu i kilka chat, by dalej jechać wzdłuż ciemnej ściany lasu. Droga lekko wspina się pod górkę na szczycie, na której stoją dwa niewielkie drewniane zabudowania. W jednym z nich mieszka właśnie pani Jadwiga. Tuż za nimi droga opada do rzeczki.

Dla mieszczucha okolica sielsko-anielska. Śpiew ptaków miesza się ze szmerem rzeki, a zapach igliwia z suszonym sianem wiezionym przez syna sąsiadki na skrzypiącej furze. Dla samotnej staruszki mieszkanie tutaj, to jednak swoisty Dopust Boży. Zwłaszcza zimą, gdy wodę trzeba nosić z odległego od domu źródła. Pani Jadwiga to drobna, ale energiczna jeszcze osoba, która dba, aby na podwórku było czysto, kury były nakarmione, a mieszkanie posprzątane. Domek jej jest niewielki, ale przytulny.

Autor w czasie rozmowy z Jadwigą Sokołowską
Fot. ks. Vitold-Yosif Kovaliv

Pani Jadwiga jest gościnna i jako osoba mieszkająca samotnie, cieszy się z każdych odwiedzin. Gości prowadzi do głównego pokoju, w którym od razu widać, kto tu jest gospodarzem. Na ścianach wiszą duże religijne obrazy, a na centralnym miejscu znajduje się ołtarzyk. Natomiast w przedsionku chałupy, na wypadek przyjazdu zięcia, trzyma siekiere.

ZACIEKŁY BANDEROWIEC

Pani Jadwiga wie, że gdyby przejechał zięć – Wołodimir Karpiński, dojdzie między nimi do kłótni. I to bynajmniej nie dlatego, że jest on Ukraińcem, a ona z krwi i kości po ojcu i matce Polką. Jej zięć to zaciekły banderowiec. Nie może darować córce, że po rozejściu się z pierwszym mężem wyszła właśnie za niego. Zawsze ostrzegала córkę, że będzie przez niego płakać i nie pomyliła się.

Zięć, czyli Wołodimir Karpinskij, zajmował się jakimiś szemranymi interesami, zadawał z mafią, by w końcu porzucić rodzinę i wstąpić do prawosławnego monasteru Cerkwi Prawosławnej Ki-

jowskiego Patriarchatu. W Kościele przestrzegającym prawosławnych kanonów byłoby to nie do pomyślenia, ale w Kijowskim Patriarchacie, gdzie głównymi filarami są nacjonalizm i antypolonizm, takie rzeczy nie mają wielkiego znaczenia. Zięć pani Jadwigi szybko awansował w jej strukturach. Obecnie, jako hieronich Nifont jest przełożonym monasteru w Hurbach, najbardziej nacjonalistycznej świątyni Kijowskiej Cerkwi, zbudowanej na grobach banderowców, zabitych w toku wielkiej operacji wojsk radzieckich dążących do likwidacji banderowskiego podziemia.

Zanim stał się mnichem, pani Jadwiga ze swoim zięciem klóciła się wiele razy. Miał do niej pretensje, że nie chciała przejść na prawosławie, a swoim fanatycznym katolickim uporem spowodowała, że jej wnuk Borys, a jego pasierb, nie tylko nie odszedł od katolicyzmu, ale został katolickim księdzem. Dla ukraińskiego szowinisty był to największy kamień obrazy.

Zięć pani Jadwigi chciał też pozbawić jej chaty. A dokładniej mówiąc, chciał, aby oddała mu domek, a sama przeniosła się do syna mieszkającego w Równem. Planował tu zbudować daczę. Wzięła wtedy do ręki siekiere, otworzyła drzwi domu i powiedziała pod adresem zięcia kilka słów, których przytaczać się nie godzi, a po których odgrażając się, zięć uciekł w popłochu. Gdyby jednak chciał odwiedzić ją ponownie, to siekiere pani Jadwiga ma przygotowaną.

NAJWIĘKSZA DUMA

Największą dumą i dowodem na to, że jej życie nie poszło na marne, jest jej wnuk – Borys. Jego zdjęcie stoi na honorowym miejscu w pokoju, w którym przyjmuje gości. Gdy patrzy na nie, uspokaja się, a jej twarz promienieje uśmie-

chem. Ma z czego być dumna. Jej wnuk jest dobrym księdzem. Po ukończeniu Wyższego Seminarium Duchownego w Gródku Podolskim, został skierowany na specjalistyczne studia do Rzymu. Po ich ukończeniu został proboszczem w jednej z parafii k. Gródka i wykładowcą w seminarium. Obecnie wybiera się do Rzymu na dokończenie doktoratu.

STALINOWSKIE REPRESJE

Pani Jadwiga, pomimo, że była wtedy dzieckiem, doskonale pamięta czasy stalinowskich represji, które tu w Kamionce nie ominęły żadnej polskiej rodziny.

Jak sama opowiada: – „*Dwaj bracia mojej matki byli represjonowani. Wraz ze swymi rodzinami zostali wywiezieni do Kazachstanu, gdzie wszelki ślad po nich zaginął. Dwaj bracia ojca też pojechali do Kazachstanu. Trzeci brat ojca był młodszy i uciekł do Sławuty, gdzie przez dziesięć lat żył bez «przypiski», ukrywając się – i dzięki temu przeżył. Naszą rodzinę pozostawiono na szczęście w spokoju. Ktoś bowiem musiał pracować w kolchozie. Ojca Bolesława wkrótce jednak aresztowano i skazano na 1,5 roku więzienia. Potajemnie zarzął bowiem cielaczka, którego formalnie był zobowiązany oddać do kolchozu. Namówił go do tego Żyd z Nietiszyna, obiecując, że jak go ojciec oprawi to, on przeniesie mięso przez las i nikt nie będzie wiedział. A, że przez całą noc w obórce palił się kaganek, ktoś doniósł. Rano, na koniach przyjechali milicjanci i ojca zabrali. Za przywłaszczenie sobie kolchozowej własności dostał 1,5 roku więzienia. Było to niewiele jak na sowieckie warunki. Ojciec wyszedł z niego jednak z zupełnie zniszczonym zdrowiem. Przez 2,5 roku chorował i był niezdolny do pracy. My z mamą własnoręcznie musieliśmy zbudować małą chatynkę, żebyśmy miały gdzie mieszkać. Z domu, który*

wcześniej zajmowaliśmy, wyrzucono nas. Ojciec nie odzyskawszy zdrowia umarł w 1938 roku. Mama została sama z czwórką dzieci. Wkrótce wybuchła wojna. 12-letni brat zginął na niewypale. Starszą siostrę wywieziono do pracy w Niemczech. Mnie też chciano wywieźć. W Zaslawiu przez dwa tygodnie z transportem oczekiwalam na jazdę do Rzeszy. Ostatecznie uratowała mnie matka, która miała sąsiadkę Niemkę – Tylde. Wyszła ona za mąż za Niemca, który był w Zaslawiu szefem administracji. Wydał on dla całej rodziny zaświadczenia, dzięki którym Niemcy już się nas nie czepiali”.

PO NIEMCACH BANDEROWCY

Uratowanie od wywózki do Niemiec nie oznaczało jednak końca kłopotów rodziny pani Jadwigi Sokołowskiej. Pojawilo się bowiem nowe zagrożenie, którego nadejście zwiastowały krwawe tury pożarów. Oddziały Ukraińskiej Powstańczej Armii zaczęły przechodzić dawną polsko-sowiecką granicę i nieść śmierć i zniszczenie. Mordowali Polaków, z którymi nie zdążyła zrobić „porządek” władza radziecka. Rabowali dobytek, wśród Ukraińców usiłowali przeprowadzać pobór w swoje szeregi, palili wszystko, co tylko mogło przydać się Niemcom i co miało sowieckie korzenie.

Jak wspomina pani Jadwiga: – „Na Martyni spalili całe zabudowania kołchozu. Płonęły one razem ze zwierzętami. Banderowcy nie pozwolili niczego ratować. Krowy i świnie, a także kołchozowe magazyny zostały strawione przez płomienie. Straszny ryk krów i kwik świń słychać było w całej okolicy. Niektóre polskie rodziny, jak m.in. Wertyńskich uciekli z Kamionki obawiając się mordu. Myśmy zostali, banderowcy na szczęście dali nam spokój. W okolicy pojawili się też radzieccy partyzanci, którzy tu koło Nieti-

szyna stoczyli z nimi w losach dużą bitwę, wypierając za Horyń”.

Dla pani Jadwigi zakończenie wojny nie oznaczało powrotu do krainy szczęśliwości. Ponownie zaczęła pracować w kołchozie, czyli jak się mówi po ukraińsku w „kołchospi”. Przepracowała tam 32 lata na fermie, jako dojarka krów. Zajmowała się też ich pasieniem.

Jak sama opowiada: – „Była to bardzo ciężka praca, za strasznie nędzne wynagrodzenie. Do 1955 roku w ogóle nie wypłacano nam pensji. Zapisywano nam tzw. «trudodniami». Za każdy «trudodien» należało mi się 50 gramów ziarna i 3 kopiejki. Mnie zaliczano 450 trudodni. Łatwo, więc obliczyć, że za cały rok otrzymywałam 13 rubli i 50 kopiejek i nieco ponad dwa metry, czyli cztery worki, ziarna. Z tego nie dało się żywić. Harować trzeba zaś było na okrągło, świątek – piątek. Codziennie wstawałam o czwartej rano i musiałam iść na fermę. Po wydoleniu krów wracałam do domu, żeby pomóc mamie i o dwunastej w południe znowu maszerowałam na fermę. Bywało, że wracałam do domu o dwudziestej drugiej. Najgorzej było zimą, kiedy przychodziło często brnąć przez zaspę. Dróg wtedy nikt nie odśnieżał. Spóźnić się do pracy nie było wolno. Za nieprzyjście płaciło się sztraf w wysokości 10 rubli! Taka kara oznaczała pracę całkowicie za darmo przez kilka lat. Ludzie staniali się, więc na nogach, ale do pracy przechodzili”.

NICZEGO NIE ŻAŁUJE

Jedynymi przerwami w monotonnym życiu pani Jadwigi było małżeństwo, narodziny syna i córki, a także śmierć matki. Za mąż wyszła za Polaka Sokołowskiego, więc nie musiała zmieniać nazwiska. Urodziny dzieci zapamiętała także ze względu na ich chrzciny. W owym czasie, czyli w latach pięćdziesiątych, jedynym czyn-

nym kościołem była świątynia w Ostrogu, do którego dojeżdżał o. Alojzy Kaszuba.

Jak wspomina: – „Każde ze swych dzieci niosłam na piechotę do Ostroga. Dwadzieścia kilometrów w jedną stronę i dwadzieścia w drugą. Żadnej komunikacji wówczas przecież nie było”.

Dla tej drobnej kobiety, marsz z dzieckiem na rękę był na pewno dużym wysiłkiem, ale ona nie żałuje. Pan Bóg wynagrodził mi to z nawiązką – śmieje się. – „Właśnie w kościele w Ostrogu, już w wolnej Ukrainie, mój wnuk odkrył swoje powołanie. Prosiłam go, żeby zajrzał kiedyś do świątyni w tym mieście i po pierwszej Mszy św. wyszedł z niego zauroczony. Gdy przyjechał do mnie powiedział – Babciu tam jest, taki ksiądz po duszy. – Od tej pory z Nietiszyna, w którym mieszkał jeździł do Ostroga systematycznie, gdzie pod okiem ks. Kowalowa zdobywał wiedzę religijną”.

Pani Jadwiga nigdy nie kryła, że jest osobą wierzącą. W jej domu zawsze stał ołtarzyk i wisiały religijne obrazy, po których od razu można było wywnioskować, kto w nim mieszka. Była na najważniejszym szczeblu drabiny społecznej i nikt nie mógł jej nic zrobić.

Jak sama wspomina: – „Ktoregoś wieczoru przyszedł do mnie w cywilnym ubraniu wędrowny prawosławny, przedstawił się i zapytał, czy mam ochrzczone dzieci? Gdy wszedł do wnętrza chaty, spojrzal na ścianę, gdzie wisiały obrazy, stanął, jak wryty i oświadczył – a tu Polacy mieszkają, to przepraszam! Chciał wyjść, ale zaprosiłam go do stołu. Był bardzo zadowolony, gdy mu powiedziałam, że Bóg jest jeden”.

Dziś pani Jadwiga Sokołowska dożywa swoich dni. Nie prowadzi już mini gospodarstwa. Ma tylko niewielki ogródek i pięć kurek. Zdrowie jej jeszcze dopisuje. Przynajmniej na tyle, by odwiedzać jeszcze sąsiadki i cieszyć się z odwiedzin go-

ści. Nie ukrywa jednak, że najbardziej cieszy się z odwiedzin wnuka Borysa. Wtedy rosną jej skrzydła u ramion. Wzrasta też w niej przekonanie, że nie zmarnowała życia.

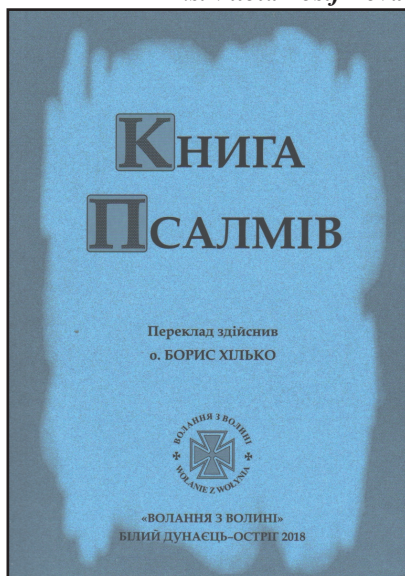
Marek A. Koprowski

Od redakcji:

Tekst powstał prawie 10 lat temu na moją prośbę. Byłem świadkiem rozmowy Autora ze śp. Jadwigą Sokołowską i zrobiłem kilka zdjęć w trakcie jej trwania. Powstały materiał Autor opublikował w Tygodniku Rodzin Katolickich „Źródło” (Kraków) oraz na portalu Kresy.pl: <https://kresy.pl/publicystyka/nigdy-nie-wypiera-la-sie-wiary/>

Śp. Jadwiga Sokołowska swoje życie pełne cierpienia zakończyła w dniu 12 lutego 2019 roku. Pogrzeb odbył się w środę, 13 lutego 2019 r., w Kamionce i Kuniowie. R.I.P. [*] Na pogrzebie było trzech kapłanów: wnuk – ks. dr Borys Chilko, ks. Waldemar Szlachta i piszący te słowa.

ks. Vitold-Yosif Kovaliv

З життя Kościoła na Wołyniu - З життя Церкви на Волині

DEKRET O WYZNACZENIU KOŚCIOŁÓW STACYJNYCH W ROKU ŚWIĘTOŚCI MAŁŻEŃSTWA I RODZINY

Римсько-Католицька Церква в Україні

УПРАВЛІННЯ
ЛУЦЬКОЇ ДІЄЦЕЗІЇ

Ecclesia Romano-Catholica in Ucraina

CURIA
DIOECESANA LUCEORIENSIS

№ 009/19

Луцьк, 15 січня 2019 року

ДЕКРЕТ

про визначення стаційних храмів для отримання повного відпусту
під час **Року Святості Подружжя та Сім'ї**
на території Луцької дієцезії

З огляду на оголошення Конференцією Римсько-Католицьких Єпископів України Року Святості Подружжя та Сім'ї, що розпочнеться і закінчиться Урочистістю Святого Сімейства: 30 грудня 2018 р. – 29 грудня 2019 р. та уділення Апостольським Престолом благодаті відпустів протягом цього Року, визначаю наступні стаційні храми у Луцькій дієцезії, за паломництво до яких можна буде отримати повний відпуст:

Луцький деканат:

1. Кафедральний храм свв. Апостолів Петра і Павла, м. Луцьк.
2. Санктуарій Божого Милосердя, м. Ківерці.
3. Храм св. Анни, м. Ковель.

Рівненський деканат:

1. Храм свв. Апостолів Петра і Павла та Божого Милосердя, м. Рівне.
2. Храм Преображення Господнього, м. Сарни.

Відвідавши протягом Року Святості Подружжя та Сім'ї один з перерахованих вище храмів і виконавши визначені Церквою умови, кожен вірний зможе отримати повний відпуст.

Відпуст можна отримати за звичайних умов: *треба перебувати у стані освячуючої благодаті (брак важкого гріха на сумлінні) або приступити до таїнства сповіді, не мати жодної прив'язаності до гріха, навіть буденного (якщо брак повної свободи від гріха, можна отримати частковий відпуст), Святе Причасття, молитва в намірах Святішого Отця (напр. «Отче наш», «Радуйся Маріє», «Вірую») в намірі тих справ, за котрі Папа щодня молиться.*

Отриманий відпуст можна пожертвувати як за себе самого, так і за померлих (кан. 994 ККП, 1983). Повний відпуст можна отримати лише один раз на день, виключення становить лише випадок загрози смерті, при якому того ж дня відпуст можна отримати повторно.

Керуючись більшим благом вірних і глибшим переживанням Року святості подружжя та сім'ї, щиро заохочую усіх вірних нашої дієцезії до приватних та спільних паломництв у визначені храми, задля отримання відпустів, що їх з материнською турботою пропонує своїм дітям Церква, що сприятимуть зростанню святості в наших сім'ях та родин.

Усім, хто відвідуватиме стаційні храми нашої дієцезії для отримання повного відпусту, уділяю пастирського благословення.

Єпископ Віталій Скомаровський
Ординарій Луцької Дієцезії

О. кан. Роман Бурник
Канцлер курії

Ikonoграфия - Іконографія

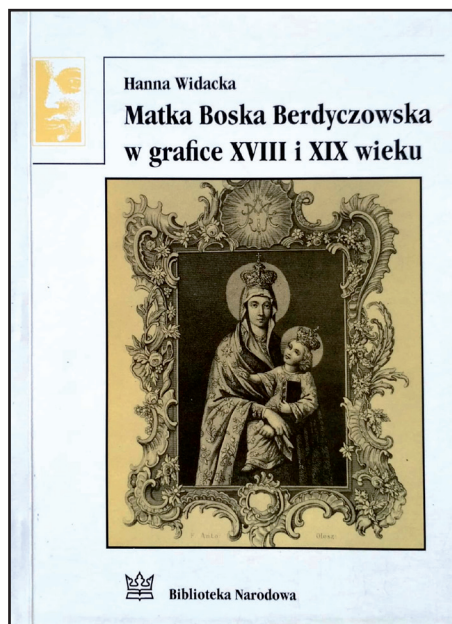
MATKA BOŻA BERDYCZOWSKA (4/7): GRAFIKI, MALOWIDŁA, KOPIE

Część czwarta dotyczy grafik, kopii, malowideł i innych przedstawień ikony Matki Bożej Berdyczowskiej rozpozszechnionych po Europie od XVIII w. i zachowanych do naszych czasów.

GRAFIKA

Od momentu I Koronacji w 1756 r. sława ikony MB Berdyczowskiej poczęła się rozchodzić po świecie za sprawą graficznych przedstawień: miedziorytów, drzeworytów, stalorytów, chromolitografii z XVIII i XIX w., jakie znaleźć można w różnych książkach opisujących historię Sanktuarium MB Berdyczowskiej, jak i w albumach religijnych. Najwięcej ich zrobił Teodor Rakowiecki bezpośrednio związany z Drukarnią Fortecy NMP (Karmelitów bosych) – ok. 20 rycin; obok niego Teofil Trockiewicz, Jan Józef Filipowicz, Ignaz Wilhelm Verhelst, Antoni Oleszczyński, bracia Thurwanger i bracia Moulin, Julian Cegliński i różni anonimowi twórcy z Berdyczowa, Lwowa, Wilna, Pragi i Augsburga.

Na potrzeby religijne wiernych i pielgrzymów drukowane były też mniejsze lub większe obrazki i obrazy, które trzymano w modlitewnikach lub wieszano na ścianach w domach (w ramkach ze szkłem) – dla osobistego kultu. W Muzeum Narodowym w Krakowie znajduje się pięknie zdobiony dyplom-pamiątka z Sanktuarium MB Berdyczowskiej (świadełstwo jego nawiedzenia), a w Pałacu w Wilanowie cenna chromolitografia („*Album de Vilnius*”).

MALOWIDŁA – OBRAZY

O znaczeniu ikony i zasięgu kultu świadczą liczne kopie malowane dla kościołów i kaplic (kult publiczny), dla różnych rodów (prywatne kaplice, ołtarzyki), czy też dla wspólnot religijnych (bractwa, stowarzyszenia). Jak wielkie znaczenie posiadała MB Berdyczowska wskazuje choćby malowidło/fresk Włodzimierza Tetmajera z 1902 r. w **Katedrze na Wawelu w Krakowie**, gdzie umieścił ją pośród MB Częstochowskiej, MB Ostrobramskiej i MB Kalwaryjskiej (jako jedno z czterech najważniejszych sanktuariów Rzeczypospolitej). Istnieje też drewniany

ołtarzyk domowy (tryptyk) z 2 poł. XIX w., gdzie występuje MB Berdyczowska obok MB Częstochowskiej i MB Ostrobramskiej. Zachowały się również feretrony (przenośne obrazy) noszone w procesjach religijnych z wizerunkami MB Berdyczowskiej (Pratulini; Dzierżaniówka na Ukrainie). Z Konfederatami barskimi dotarł aż do **Warszawy** (Kościół MB Zwycięskiej na Kamionku) obraz MB Berdyczowskiej namalowanej w kolorach na podstawie miedziorytu wspomnianego już Teodora Rakowieckiego.

A **kopie** znaleźć możemy jeszcze w następujących miejscach:

- Jaworze k/ Bielska Białej (Polska) – kościół parafialny p.w. Opatrzności Bożej
- Inowrocław (Polska) – kościół garnizonowy p.w. św. Barbary i św. Maurycego
- Łódź (Polska) – kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego
 - klasztor Karmelitów Bosych (z 1927 r.)
 - Kraków (Polska) – klasztor ss. Karmelitanek bosych (na Wesołej) oraz (na Łobzowie)
 - Borkowo k/ Sierpca – kościół pw. św. Apolonii
 - Bychawa (Polska) – kościół p.w. św. Jana Chrzciciela i św. Franciszka z Asyżu
 - Żąbki k/ Warszawy (Polska) – kościół p.w. Trójcy Świętej
 - Stary Zamość (Polska) – kościół p.w. Wniebowzięcia NMP
 - Podstolice (Polska) – plebania przy kościele p.w. Ducha Św.
 - Bałucianka (Polska) – cerkiew grekokatolicka na Podkarpaciu
 - Bardzice (Polska) – w tzw. „*kapliczce kresowej*” (słupowej)
 - Rzeszów (Polska) – kolekcja prywatna
 - **Berdyczów** (Ukraina) – kaplica ss. Honoratek, ul. Cudnowska 81
 - **Berdyczów** i **Gwozdawa** (Ukraina) –

w prywatnych domach

- **Żytomierz** (Ukraina) – katedra św. Zofii
- **Radomyśl** (Ukraina) – Muzeum Ikon w „Zamku Radomyśl” (2 ikony),
- **Mała Rostówka** (Ukraina) k. Oratowa – pałac generała Zabotina
- **Gadzynka** (Ukraina), k. Żytomierza - cerkiew prawosławna
- Capraroli (Włochy) – klasztor Karmelitów bosych, św. Teresy od Jezusa (podarunek dla o. Generała)
- oraz kilka w Białorusi... (m.in. Ostrohliady; Drahiczyn) i w Rosji (po zaborach).

Plaskorzeźby:

- Warszawa (Polska) – Natolin, koś. Ofiarowania Pańskiego
- **Berdyczów** (Ukraina) – fasada kościoła
- **Turka** (Ukraina) – kościół parafialny

Witraże:

- Kraków (Polska) – kościół Karmelitów bosych
- Koszalin (Polska) – katedra

Chorałowie:

- **Berdyczów** (Ukraina) – kościół św. Barbary
- Częstochowa (Polska) – muzeum przyklasztorne oo. Paulinów na Jasnej Górze
- Czerna k/ Krakowa (Polska) – muzeum przyklasztorne Karmelitów bosych

Jest jeszcze malowidło na metalowej plakiecie z 1907 r... i wiele innych wizerunków znajdujących się w kościołach, kaplicach, muzeach, domach i prywatnych zbiorach kolekcjonerów – które świadczą o wielkości, zasięgu i znaczeniu kultu obrazu MB Berdyczowskiej.

o. Paweł Ferko OCD

Z życia Kościoła - З життя Церкви

KOŚCIÓŁ – DUCHOWY PRZEWODNIK NARODU

W Wigilię Bożego Narodzenia 1915 r. do żołnierzy Legionów Polskich, walczących na Wołyniu, przybył bp Władysław Bandurski, gorący patriota, przed wybuchem wojny duchowy opiekun polskiej młodzieży, drużyn Bartoszewskich, Sokolich, Strzeleckich, druh serdeczny komendanta Józefa Piłsudskiego. W kaplicy zbudowanej przez legionistów, w miejscu nazwanym przez nich Legionowo, wśród wołyńskich sosen, odprawił Mszę Pastorską. Był śpiew kolęd. Zabrzmiała pierwszy raz radosna „Kolęda Legionów”. Bp Bandurski w swej homilii powiedział do żołnierzy: *„Jestem dumny, że w tej uroczystej chwili mogę być z Wami i razem zanosić modły do Pana Zastępów... Odprawiam Mszę Św. w najwspanialszej obecnie w Polsce katedrze, rękami polskich rycerzy wzniesionej, postawionej trudem i znojem wojennym polskiego żołnierza, zroszonej krwią serdeczną bojowników o wolność narodu, a tak olbrzymiej i przestronnej, jak olbrzymie serce i duch prawego i szlachetnego Polaka, zrzucającego kajdany stuletniej niewoli... Odprawiam wzniosłą Bożego Narodzenia pamiątkę pod czystym i jasnym niebios sklepieniem, wśród wysokich kolumn wspaniałego lasu, wśród czworoboku rycerstwa polskiego, wśród kadzidel bijących pod niebios stropy ognisk polowych, przy których grzejecie trudem bojowym spracowane ciała, przy odgłosie z dala grających armatnich organów, co zdają się wtórować cichej, a pokój niosącej polskiej kolędzie... Wśród nocnej ciszy. Wy jedni na czatach... Wy jedni straż trzymacie nad ideą ukochaną*

Bp Władysław Bandurski
Fot. Wikimedia Commons

– nad pragnieniem wolności zrodzonym w krwawym Waszym trudzie i męce wśród armat dymu i rozjęku... Tam Polska żywa, gdzie Wy, gdzie Wasza krew serdeczna gorącego dowodzi życia...”. W „leśnej katedrze”, wśród wołyńskich sosen, wyrosły krzyże i mogiły legionistów – świadectwa żołnierskiej ofiary poniesionej dla Polski, dla Jej zmartwychwstania. Ukazuje je litografia Leona Wyczółkowskiego, przyjaciela Legionów.

29 października 2017 r. w Ostrogu nad Horyniem w kościele pw. Wniebo-

wzięcia Najświętszej Maryi Panny parafianie wraz z ks. prob. Witoldem Józefem Kowalowem odsłoniли i poświęcili tablicę upamiętniającą Felicję Korzeniowską, pielęgniarkę szpitala w Ostrogu, żołnierza 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK, która oddała swe życie za Ojczyznę w walce z Niemcami.

Dusza narodu... Za jej ocalanie dziękujemy z serca ks. Witoldowi J. Kowalowi, redaktorowi dwumiesięcznika Rzymskokatolickiej Diecezji Łuckiej „Wołanie z Wołynia”, proboszczowi kościoła farnego w Ostrogu. Tak, umieszczenie w wołyńskim kościele tablicy w hołdzie Armii Krajowej to ocalanie duszy narodu. Pod przewodnictwem Księdza Redaktora członkowie Stowarzyszenia „Wołyński Rajd Motocyklowy” wspólnie z Centrum Kulturalno-Edukacyjnym z Równem uporządkowali cmentarz wokół zrujnowanego kościoła w Tulczynie i wzniesli krzyże na cmentarzu, w kościele i przy wejściu do kościoła. 12 listopada 2017 r. ks. Kowalów zwrócił się z gorącą prośbą do prezydenta Andrzeja Dudy o pomoc w przywróceniu do kościoła farnego w Ostrogu rzeźb „Matki Bożej z Dzieciątkiem” i „Chrystusa w Grobie”, zrabowanych przez władzę komunistyczną. 20 października 2017 r. – jeszcze prośba ciężko chorego ks. Witolda: *„Ze szpitalnego łóżka w Równem zwracam się z gorącą prośbą do Rodaków w Polsce i na świecie o modlitwę różańcową w intencji zwrotu katolikom w Równem na Wołyniu kościoła pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i św. Antoniego. Swoje cierpienie ofiaruję w tej intencji. Ave Maria! Sursum corda!”*.

10 marca 2018 r. w Częstochowie ks. Witold Józef Kowalów został nagrodzony medalem „Custos Veritatis”. Księżo Witoldzie! Opiekunie i przewodniku duchowy Wołyńian, niezłomny obrońco duszy narodu! Matka Boża z Dzieciątkiem Je-

Ks. Vitold-Yosif Kovaliv
Fot. Leokadia Okos

zus przytula Cię do swego Serca i wraz z Tobą przytula ukochany Wołyń...

Aleksander Markowski

A oto apel Księdza Redaktora: **„Wołanie z Wołynia”**. Pismo religijno-społeczne Rzymskokatolickiej Diecezji Łuckiej. To tytuł dwumiesięcznika, który wydajemy w diecezji łuckiej. Pismo to jest redagowane przeze mnie w rzymskokatolickiej parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Ostrogu na Wołyniu. Na łamach „Wołania z Wołynia” zamieszczamy m.in. rozmaite opisy, relacje i wspomnienia dotyczące przeszłości wołyńskiej ziemi, kościołów i duszpastery. Celem tych tekstów jest uchronienie przed zapomnieniem chociaż części wo-

łyńskiego dziedzictwa. Zwracam się do wszystkich ludzi pochodzących z Wołynia, którzy osiedlili się w różnych częściach Polski i za granicą, aby nadsyłali swoje wspomnienia, refleksje, spostrzeżenia lub materiały do opublikowania ich w dwumiesięczniku „Wołanie z Wołynia”. Mile widziane będą także zdjęcia dawnych duszpasterzy kościołów.

Ks. Witold Józef Kowalów
(Ks. Vitold-Yosif Kovaliv),
skr. poczt. 9, 34-520 Poronin,

www.wolaniecom.parafia.info.pl,
e-mail: vykoyaliv@gmail.com
lub telefoniczny w Ostrogu:
Tel./fax +380 (3654) 2-30-38.

Leon Wyczółkowski, „Cmentarz legionistów w Wolczeku na Wołyniu”,
litografia, 1916

KOLEDA LEGIONÓW

Wigilia 1915 r.

na melodię
„W dzień Bożego Narodzenia”

*W dzień Bożego Narodzenia
Radość serca rozplamienia.
Że w armatnim huku, dymie
Zmartwychwstaje Polski imię,
Polski imię!*

*Rok już drugi na placówce.
Wciąż w wojennej my wędrówce.
Poprzez krwawą dolę, blizny
Śpieszmy do wolnej Ojczyzny,
Do Ojczyzny!*

*Już za nami Ziemia-Matka,
Przeszliśmy ją do ostatka,
Krwą na Kresach wyznaczyli
Nową Polskę, bracia mili,
Bracia mili!*

*Pastuszkowie Boże Dziecię
Oznajmili hen, po świetle
Przez Legionów pacholeta.
Zwiastowana wolność święta,
Wolność święta!*

*Przez legionijskie szare dzieci
Wokół z wichrem stawa leci.
Szablę błyskiem wszem ogłasza.
Z grobu wstaje Polska nasza,
Polska nasza!*

Poezja - Поезія

POZNAŃSKA WYSTAWA „PORTRET Z WIERSZY I PAMIĘCI. GRUPA POETYCKA WOŁYŃ”

Prof. dr hab. Lech Wojciech Szajdak – syn Stefana Szajdaka współzałożyciela Grupy Poetyckiej „Wołyń”. Doktor farmacji, profesor agronomii. Doktor honoris causa Estonian University of Life Sciences, Tartu, Estonia. Członek zagraniczny, honorowy Romanian Academy of Agricultural and Forestry Sciences – „Gheorghe Ionescu-Șișești” (A.A.F.S), Romania. Autor ponad 550 publikacji, w tym 17 książek oraz 115 rozdziałów w monografiach wydanych w Polsce, Niemczech, Szwajcarii i USA. Laureat nagród za autorstwo książek naukowych. Specjalista z zakresu chemii i biochemii gleb.

W latach 1991-1993 stypendysta naukowy Department of Chemistry of the Swedish Agriculture University, Uppsala, Szwecja, a w 1997 roku Institute of Ecology and Department of Crop and Soil Science of the University of Georgia, Athens, USA.

Członek rad redakcyjnych oraz gościnny redaktor międzynarodowych czasopism naukowych: redaktor tematyczny w *Earth System Science Data*, associate editor w *Journal of Food, Agriculture and Environment (JFAE)*. Członek rad redakcyjnych: *Agronomy Research*, *Journal of Botany*, *Journal of Water and Land Development*, *Peatlands International*.

Członek polskich i międzynarodowych organizacji naukowych. W okresie 2006-2014 kierował pracami Międzynarodowej Komisji „Agricultural use of peatlands and peat” International Peat Society (IPS), a w latach 2010-2014 był członkiem Executive Board IPS. Od 2011 przewodniczący Polskiego Komitetu Narodowego International Peat Society.

ISBN 978-83-66185-02-9

Antologia Poezji Grupy Poetyckiej

„Wołyń”

Część pierwsza

Lech Wojciech Szajdak

W przestrzeni Wołynia działali poeci – członkowie Grupy Poetyckiej „Wołyń”. Grupa powstała w latach 30-tych XX wieku w Równem na Wołyniu z inspiracji Czesława Janczarskiego (powojennego redaktora naczelnego miesięcznika *Miś*). Czesław Janczarski w liście z dnia 14 lutego 1936 roku poinformował Kazimierza Andrzeja Jaworskiego (redaktora *Kamieny*) o powstaniu literackiej grupy „Wołyń”. W ww. liście Czesław Janczarski napisał o debiucie grupy jaki miał miejsce w numerze 6 (19 lutego) „Życia Katolickiego” popularnego tygodnika wołyńskiego.

Dlatego data oraz miejsce debiutu Grupy Poetyckiej „Wołyń” jest znana, i co niezwykle ważne, podana przez jej założyciela, Czesława Janczarskiego. Ponadto w tym samym liście Czesław Janczarski wskazał, że w lutowym numerze czasopiśma *Okolica Poetów* zostanie ona zaprezentowana czytelnikom.

Stanisław Czernik, redaktor „*Okolicy Poetów*”, w numerze opublikowanym 15 lutego 1936 roku numer 2(11) w piśmie: „*Z inicjatywy Czesława Janczarskiego powstała regionalna grupa młodych poetów wołyńskich pod nazwą «Wołyń»*”. *Młodzi*

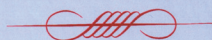
Prof. dr hab. Lech Wojciech Szajdak – doktor farmacji, profesor agronomii. Doktor Honoris Causa Estonian University of Life Sciences, Tartu, Estonia. Członek Zagraniczny, Honorowy Romanian Academy of Agricultural and Forestry Sciences. Autor ponad 550 publikacji w tym 15 książek wydanych w Polsce, Niemczech, Szwajcarii i USA. Laureat nagród za autorstwo książek naukowych. Specjalista z zakresu chemii i biochemii gleb. W latach 1991-1993 stypendysta naukowy Department of Chemistry of the Swedish Agriculture University, Uppsala, Szwecja, a w 1997 roku Institute of Ecology and Department of Crop and Soil Science of the University of Georgia, Athens, USA. Członek rad wydawniczych oraz gościnny redaktor międzynarodowych czasopism naukowych. Członek polskich i międzynarodowych organizacji naukowych. W okresie 2006-2014 kierował pracami Międzynarodowej Komisji „Agricultural use of peatlands and peat” International Peat Society (IPS), a w latach 2010-2014 był członkiem Executive Board IPS. Od 2011 Przewodniczący Polskiego Komitetu Narodowego International Peat Society.

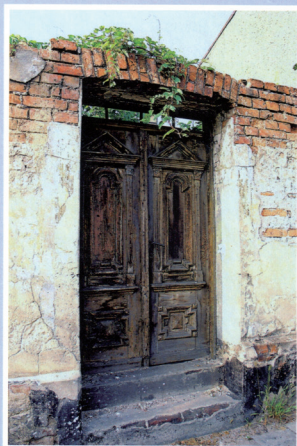
Maria Szadkowska oraz Lech Wojciech Szajdak (córka i syn Stefana Szajdaka) przed posterem ojca 17 września 2017 roku podczas otwarcia wystawy gedykowanej Grupy Poetyckiej „Wołyń” zasytułowanej „Portret z wierszy i pamięci Grupa Poetycka Wołyń” w Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku (fot. Waldemar Szadkowski)

ISBN 978-83-64246-93-7

Stefan Szajdak
Blisko i bliżej

Стефан Шайдак
Близько і ближче

poeci i entuzjaści pragną wnieść do poezji «melancholijne melodie dumek, geometrię haftu wołyńskiego, bunt twarzy i myśli miejscowego ludu». W skład grupy wchodzi: Czesław Janczarski, Waclaw Iwaniuk, Stefan Szajdak, Zygmunt Rumel. Wprowadzając do „Okolicy” kolumnę poetów wołyńskich, życzymy nowej grupie pomyślnego rozwoju.

W późniejszym okresie do Grupy Poetyckiej „Wołyń” dołączyli następujący poeci: Stefan Bardczak, Zuzanna Ginczanka, Józef Łobodowski, Władysław Milczarek, Bazyl Podmajstrowicz oraz Jan Śpiewak. Należy stwierdzić, że między członkami w/w. grupy nie istniały związki o charakterze formalnym, wynikające z przynależności takie jak legitymacja członkowska etc. Bardziej były to związki koleżeńskie czy też towarzyskie. Ujmując słowami poety „członkowie przychodzili i odchodzili” do Grupy Po-

etyckiej „Wołyń”. Obecnie trudno precyzyjnie podać tzw. „okres członkostwa” w odniesieniu do każdego z w/w. poetów.

Poeci tej grupy urodzili się bądź zamieszkiwali w miastach: Równem, Łucku, Kiwercach oraz w Krzemieńcu. Grupowej aktywności sprzyjało ukazywanie się w Łucku tygodnika Wołyń, wraz z dodatkiem literackim – Wołyń Literacki oraz Echa Szkolne. Poeci możliwości publikacyjne nie ograniczali wyłącznie do obu powyżej podanych. Inne czasopisma umożliwiały im druk utworów, wśród których można wymienić: „Życie Katolickie”, „Na Szerokim Świecie”, „Głos Nauczycielstwa Wołyńskiego”, „Znicz”, „Okolica Poetów”, „Kamena”, „Kultura”, „Kurier Literacko Naukowy”, „Kuznica”, „Fontana”, „Prosto z Mostu”, „Miesięcznik Literatury i Sztuki”, „Zwierciadło” i innych.

Działalność Grupy Poetyckiej „Wołyń” w latach trzydziestych XX wieku

**Ks. Vitold-Yosif Kovaliv
i prof. Lech Wojciech Szajdak**
Fot. Archiwum

na mapie poetyckiej Polski miała miejsce w znacznej odległości od głównych ośrodków artystycznych oraz akademickich i była w pewnym sensie zjawiskiem oryginalnym, co nadawało jej podobieństwo do czasopisma *Okolica Poetów*. To czasopismo, funkcjonowało podobnie jak Grupa Poetycka „Wołyń”, w prowincjonalnym mieście południowej Wielkopolski – Ostrzeszowie. Niewielu wierzyło w jego sukces oraz szeroki zasięg odbiorców. Jednakże, dzięki idei oraz jej realizacji przez Stanisława Czernika, zamiary te udało się zrealizować.

Wspólnym mianownikiem dla dokonania wołyńskich poetów nie był, bowiem spójny program artystyczny, realizowany przez wszystkich członków grupy, ale niezwykła kresowa przestrzeń, jej poetyckie doświadczenie przeżywane, odczuwane, przekazywane za pomocą często bar-

dzo odmiennych i swoistych dla każdego twórcy środków artystycznego wyrazu.

W sobotni wieczór 17 listopada 2018 w Poznaniu miało miejsce otwarcie wystawy pt. *„Portret z Wierszy i Pamięci. Grupa Poetycka Wołyń”*. Wystawa została zorganizowana przez prof. dr hab. Lecha Wojciecha Szajdaka, syna współzałożyciela Grupy Poetyckiej „Wołyń” oraz Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku. Miejscem wystawy był Pałac Działyńskich – obiekt związany bardzo silnie z polską historią oraz kulturą. Wystawa odbywała się pod honorowym patronatem Prezydenta Miasta Poznania Jacka Jaśkowiaka oraz Konsula Honorowego Ukrainy w Poznaniu Witolda Horowskiego.

Pełną salę przybyłych gości do Pałacu Działyńskich serdecznie powitał prof. dr hab. Tomasz Jasiński, będący gospodarzem Pałacu Działyńskich. Po czym głos zabrał L.W. Szajdak i w zaledwie kilku słowach przedstawiał sylwetkę każdego poety. Po każdym zaprezentowanym poecie jego wiersze czytał Aleksander Machalica, aktor Teatru Nowego z Poznania.

Następnie ponownie zabrał głos L.W. Szajdak. Przybliżył przybyłym przyczyny powstania Grupy Poetyckiej „Wołyń”, omówił biografie poszczególnych poetów, ich dorobek oraz przedstawił Manifest Grupy Poetyckiej „Wołyń”. W dalszej części wystąpienia wypunktował związki członków Grupy Poetyckiej „Wołyń” z poetami autentystami oraz znaczenie i rolę, jaką dla poetów tej grupy, odegrała osoba Stanisława Czernika. Dzięki jego opiece i wsparciu w Okolicy Poetów ukazywały się utwory członków tej grupy. Grupa Poetycka „Wołyń” była w XX-leciu czymś równie niezwykłym jak czasopismo *Okolica Poetów*. Oba powstały i działały z dala od głównych ośrodków uniwersyteckich oraz

centrów kultury a mimo tego zaistniały w świadomości nie tylko lokalnej. Całość wystąpienia L.W. Szajdaka została ubogacona fotografiami poetów Grupy Poetyckiej „Wołyń” z okresu międzywojennego i powojennego.

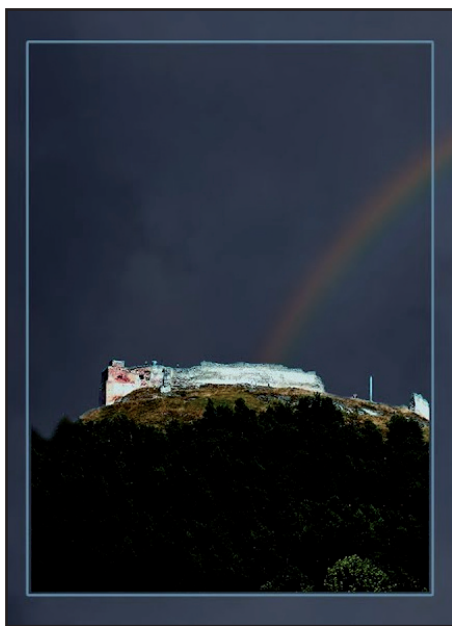
Z kolei prof. dr hab. Izolda Kiec zwłaszcza twórczości Zuzanny Ginczanki scharakteryzowała postać poetki, przedstawiła jej tragiczne losy oraz artystyczne dokonania. Ponadto przypomniała zebranych o swej pracy nad kolejnymi pozycjami związanymi z poetką.

Następnie goście zostali zaproszeni do zwiedzenia wystawy dedykowanej Grupie Poetyckiej „Wołyń”. Na oddzielnych posterach w bardzo czytelnej formie przedstawiono życiorysy poetów wraz z fotografią oraz twórczością. Dodatkową ozdobą każdego posteru był wiersz danego poety.

Podczas wystawy były promowane dwie nowo opublikowane w 2018 roku pozycje książkowe związane z Grupą Poetycką „Wołyń”. Pierwsza z nich pt. Stefan Szajdak, „*Blisko i bliżej*” – Стефан Шайдак, «*Близько і ближче*». Książka zawiera ponad 40 wierszy poety Stefana Szajdaka w dwóch językach – polskim i ukraińskim. Słowa uznania należą się Oksanie Stadnyk dla wielki trud przekładu wierszy. Wiersze w książce zostały podzielone na trzy grupy pod kątem emocjonalnym. Z wierszami współgrają rzeźby Pawła Brylińskiego (1814-1890), wybitnego ludowego artysty południowej wielkopolski, którego twórczość wywarła znaczący wpływ na styl i technikę snycerską terenów położonych w okolicach Ostrowa Wielkopolskiego, Odolanowa, Krotoszyna a także wzdłuż Baryczy i Ołoboku (dopływ Prosnę). Obok rzeźb książkę uzupełniają reprodukcje obrazów malarzy pejzażystów z Białorusi, Polski, Rosji oraz Ukrainy.

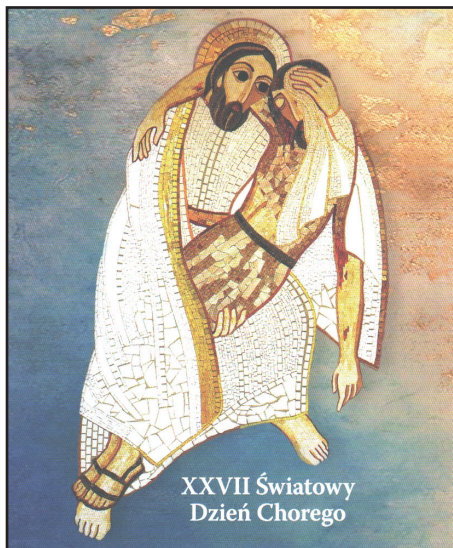
„*Antologia Poezji Grupy Poetyckiej Wołyń*” – część pierwsza była drugą pozycją książkową promowaną tego wieczoru. W antologii wydanej po raz pierwszy czytelnik znajdzie wiersze: Czesława Janczarskiego, Wacława Iwaniuka, Stefana Szajdaka, Zygmunta Jana Rumla, Zuzanny Ginczanki, Józefa Łobodowskiego, Jana Śpiewaka, Władysława Milczarka, Stefana Bardzaka oraz Bazylego Podmajstrowicza. Całość poprzedza wstęp Lecha Wojciecha Szajdaka, który podjął się dla obu ww. pozycji książkowych prac redakcyjnych, dokonał wyboru wierszy oraz opracował życiorysy poetów. Kierując się starannością w publikowaniu książek na wysokim poziomie edytorskim, obie pozycje przygotowano, jako wydania kolekcjonerskie w twardej oprawie szytej na kredowym, matowym papierze.

Lech Wojciech Szajdak

З життя Католицької Церкви - З життя Церкви

LIST DO CHORYCH I CIERPIĄCYCH

Drodzy chorzy i cierpiący!

Piszę do Was z miasta Radzionkowa – miasta narodzin Sługi Bożego o. Ludwika Wrodarczyka OMI z nadzieją, że moje Listy będą promykiem światła i wyzwolą w Waszych sercach radość w nieraz codzienności dnia.

Już od 27 lat jedenasty dzień lutego poświęcony jest ludziom chorym. W tym dniu obchodzony jest Światowy Dzień Chorego. Papież Franciszek w Orędziu na ten niezwykle dzień napisał:

„Nie wolno nam się bać uznać siebie za potrzebujących i niezdolnych zapewnić sobie wszystkiego, czego potrzebujemy, gdyż sami o własnych siłach nie jesteśmy w stanie pokonać wszystkich ograniczeń. Nie obawiamy się tej prawdy, po-

nieważ sam Bóg w Jezusie pochylił się (por. Flp 2,8) i pochyła nad nami i naszym ubóstwem, aby nam pomóc i dać te dobra, których sami sobie nie jesteśmy w stanie zapewnić”.

To Boże pochylenie się nad słabym człowiekiem należy rozumieć jako działanie Opatrzności Bożej. Bóg bowiem stawia na drodze chorych i cierpiących ludzi, którzy spełniają swoją powinność w imię miłości Boga i bliźniego.

Kilka dni przed świętem dane mi było razem z panią Barbarą być w Domu Zakonnym Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Lublińcu na zaproszenie o. Mariana Więckowskiego OMI, (kolega rocznikowy zmarłego O. Bp Eugeniusza Juretzko OMI). O. Marian to niezwykle człowiek, który w swoim pokoju zgromadził pamiątki z całego życia z różnych miejsc posługiwania w Polsce oraz pamiątki z posługi misyjnej, doręczone mu przez Współbraci Ojców Oblatów Maryi Niepokalanej. Zgromadzony zbiór tworzy atmosferę muzeum misyjnego. Wśród zgromadzonych pamiątek można zauważyć zdjęcia, dokumentujące całą historię jego życia, od do urodzenia (Francja), poprzez rodzinną sagę, prymicje, czasy misyjnej pracy. Podziwiać można piaskę papieską, mitrę o. bp. Juretzko, biskupi pierścienie. Atmosfera w tym niezwykle miejscu skłania wciąż do wspomnień i aktywności psychicznej o. Mariana, zaś w przybyłych gościach wywołuje niezapomniane wrażenia. Odwiedzany, z radością i entuzjazmem wspomina swoje życie z niebywałą orientacją. Mimo słabości nóg, spowodowanej chorobą, porusza się na wózku inwalidzkim oraz przy po-

mocy tzw. balkonika. Jest mimo tego zawsze elegancki i dbający o szczegóły kapłańskiego stroju i ...bardzo punktualny.

Każde cierpienie ma swoją specyfikę. O. Marian przez swoją aktywność na swój sposób potrafi je pokonać. Dobrze, że jest Dom Zakonny Oblatów, gdzie mogą przebywać schorowani misjonarze, o których troszczy się cały sztab ludzi, posługujących w Infirmierii, w tym Współbracia Oblaci. W lutową środę i nam dane było pochylić się nad o. Marianem podczas Mszy Świętej, którą sprawował w kaplicy w intencji swojego przyjaciela śp. o. bp Eugeniusza Juretzko OMI. Na jednym z obrazów w kaplicy na bocznej ścianie dostrzegłam Sługę Bożego o. Ludwika Wrodarczyka OMI. Ten widok rozradował nasze serca. To była prawdziwa ofiara Ojca Oblata Mariana, dla którego częściowa niesprawność, spowodowana chorobą nie stanowiła przeszkody. Po raz pierwszy uczestniczyliśmy w takiej Mszy Świętej, gdzie kapłan odprawiał ją na wózku inwalidzkim, niczym o. Pio.

Gdy myślę o tamtym spotkaniu, mogę stwierdzić, iż o. Więckowski zna w praktyce słowa, wypowiedziane przez papieża Franciszka, że „*Bóg pochyla nad nami i naszym ubóstwem, aby nam pomóc i dać te dobra, których sami sobie nie jesteśmy w stanie zapewnić*”.

Bardzo podniosła i wzruszająca Eucharystia wyzwoliła w nas pokłady większej nadziei i ufności Bogu. Taką nadzieję i ufność pokłada w Bogu o. Marian i nie lęka się niczego. Bo z miłości do Boga powstają wielkie rzeczy! Nawet w cierpieniu.

Drodzy chorzy i cierpiący!

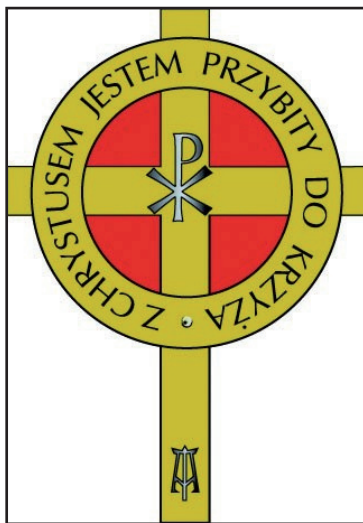
W tym pięknym Świątowym Dniu Chorego życzę Wam nieustającej wiary w Bożą Opatrzność, która czuwa zawsze nad Wami oraz dobrej kondycji psychicz-

nej w przeżywaniu cierpienia. Niech każde cierpienie i ból ofiarowany będzie Jezusowi, przez Jego Matkę Maryję. Niech wyzwoli w Was nowe pokłady nadziei, która pomaga przetrwać najgorsze cierpienie.

Szczęść Boże!

Maria Kielar-Czapla

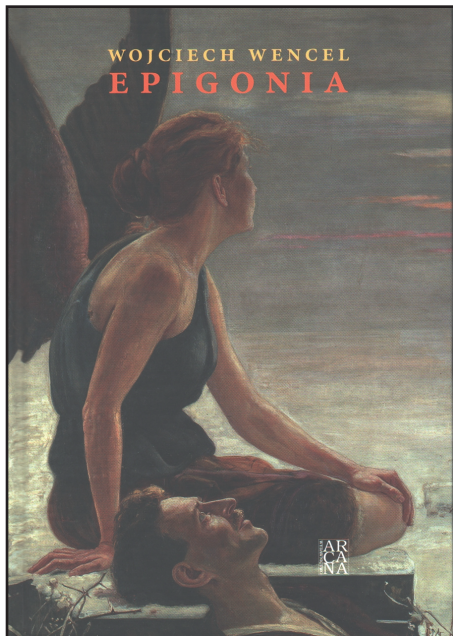
Radzionków, 11 lutego 2019 r.
We wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Lourdes

Dwunastu chorych z parafii Ostróg na Wołyniu, razem z emerytowanym wieloletnim proboszczem ks. Vitoldem-Yosifem Kovalivem, dziękuje za otrzymaną co miesiąc z Katowic List do osób chorych i niepełnosprawnych „Apostolstwo Chorych”. Niech Bóg błogosławi Redakcji czasopisma. Wszystkich chorych, cierpiących i odrzuconych, ich rodziny i opiekunów, polecamy Bogu w modlitwie, prosząc by udzielał im błogosławieństwa. On najlepiej wie, czego potrzebujemy i prowadzi nas po drogach życia.

Poezja - Поезія

NOWE (WOŁYŃSKIE) WIERSZE WOJCIECHA WENCLA

Wiersze Wojciecha Wencła z „*Epigonii*” (2016) i najnowszego tomiku „*Polonia aeterna*” (2018) przychodzi mi powitać na Wołyniu, w diecezjalnym piśmie, z wielką radością. Dwa lata temu przedstawiałam wiersze Przemysława Dakowicza, urodzonego w Nowym Sączu. Poeta, krytyk i historyk literatury zagościł w Sokalu, skąd wywodziła się jego rodzina, niegdyś miasteczko granicznym i „wrotach” z Podola na Wołyń, tomikiem „*Teoria wiersza polskiego*”. Był to nie tylko ważny „*poetycki traktat*” i „*medytacja*” o dawnych i nowszych dziejach, jak napisał Maciej Urbanowski. Oto poeta tworzył swoje sokalskie wizje płonącego klasztoru z

cudownym obrazem Matki Bożej i portret XV-wiecznego malarza Jakuba Wężyka w dniach poprzedzających rzeczywisty pożar klasztoru, w dniu pożaru i naza jutrz. Teksty stały się w ten sposób świadectwem prawdy poezji, prorocstwem. Kilka tygodni później z granicznego niegdyś mostu na Bugu, scenerii jego „*Kompozycji zamkniętej*”, patrzyłam na osmalone mury klasztoru.

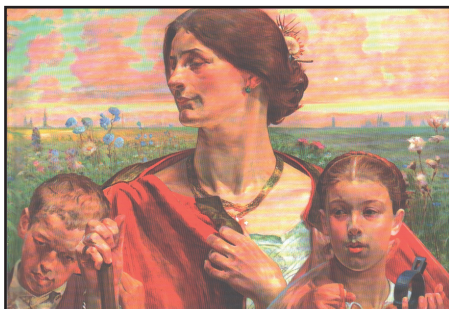
Wspominam tamte wiersze dlatego, że Wencel, niemal rówieśnik Dakowicza, przebył podobnie daleką, a chyba nawet dalszą drogę na Kresy, bo z dalekich Kaszub, z Matarni pod Gdańskiem. Z bagażem podobnego rozumienia powołania poety. To jakoś droga mi znajoma – mogę powiedzieć, że i ja długo wędrowałam z jego rodzinnych okolic, bo z Gdyni, przez Toruń, na Wołyń, i tak jak on zaczynałam swoje opisanie „całego świata” od patrzenia na morze ze szczytu Kapelusza na Grabówku i zbierania muszli. „*Imago mundi*”, oczywiście jeszcze dziecinne, zapisane tylko w sercu. I trudno nie odczuć wzruszenia wobec obrazów brzegu morskiego i dali, choć w tytułowym wierszu „*Epigonia*” nadmorski szczegół poeta sytuuje w przestrzeni języka, pamięci wspólnoty i światła latarni (lampa oliwna, światło, które zapala poeta, to jeden z ważniejszych, powracających motywów). Najważniejszy jest jednak galion, czyli rzeźba dziobowa:

„*Moja muza jest matką czułości*
Żyje sama nad morzem poezji
 (...)
Naprawia porwane sieci
 (...)

*Wieczorami zapala latarnię
Odprowadza wzrokiem okręty*

*To są widma rozbitych statków
które tkwią zatopione w języku
a każdy ma rzeźbę na dziobie:
Leopolis Sarmatia Virtus”.*

Trzy słowa, jakby imiona wyznaczające horyzont i głębię. Takich rozproszonych motywów kresowych, choć co prawda Lwów nie był do kresów zaliczany, w obu tomikach jest znacząco dużo, warto pochylić się nad kilkoma. W wierszu „*W małwach*” stajemy się świadkami przedziwnej przemiany: oto żona poety, stojąca „w lubelskim skansenie” na tle kwiatów i chaty przeobraża się w postać z obrazu, „*dłoń, którą przed momentem leniwie uniosłaś (...) zatrzymała się w płatkach malarskiego złota (...) farby gęstnieją jak całun*”, nagle jest już „*trochę żywa a trochę umarła / grzebana wiecznym pięknem w kresowym pejzażu*”. Koncept o leśmianowskiej tradycji, ale ważniejsza tu jest chyba zażyłość z obrazami Jacka Malczewskiego, który patronuje całemu tomikowi „*Polonia aeterna*”. Bliska, cielesna dosłowność postaci na tle pejzażu niezwykle urody (chciałoby się dodać – więc kresowego, ale bywa, że też syberyjskiego) i jednoczesne „*przeświecenie*” osoby jak gdyby niebem, a także obecność śmierci to motywy wspólne z młodopolskim malarzem. Uczeń Jana Matejki mówił do swoich krakowskich studentów: „*malujcie tak, aby Polska zmartwychwstała!*”. I obecność Ojczyzny, rozpoznawanie, wydobywanie jej niejako z tego, co „*błyskotliwie bezduszne i kusząco jałowe*”, a co obserwuje poeta w zachowaniu młodych na krakowskiej starówce („*Fortepian Długosza*”) jest jego głównym tematem i tęsknotą. Jest też jakby szansą na odnalezienie domu... Tak się złożyło, że niedawno stałam przed obrazami Jacka Malczewskiego w warszawskim Muzeum

WOJCIECH WENCEL
**POLONIA
AETERNA**

Narodowym. Najpierw „*Hamlet polski*” otwierający wystawę przygotowaną z okazji 100-lecia Niepodległości „*Krzyżując, Polska!*” a dalej „*Nike Legionów*”, prawie wychodząca z obrazu, wskazująca drogę podrywającym się do ataku legionistom, tryptyk „*Moje życie*” – od dziecięcego doświadczenia obecności obcego wojska w domu rodzinnym po obraz znuzonego lirnika powracającego ku domowi – „*Portret Kazimierza Pochwalskiego*” z kłębiącym się w tle wojskiem i wreszcie „*Polonia II*”, uduchowiona i piękna, otulająca się wojskowym szynalem. Trudno zachować spokój serca wobec przedziwnego zespolenia dosłowności i tajemnicy tych obrazów, wprowadzających w temat zdobywania się na niepodległość. Aleksander Wielopolski, wnuk Naczelnika Rządu Cywilnego Królestwa Kongresowego, zwolennika ugody z caratem – bohater wspomnianego obrazu „*Hamlet polski*”, tam w towarzystwie dwóch Polonii: zgaszonej, jakby pogrążonej w śmierci z

lewej strony i niepokojąco witalnej, rozrywającej kajdany dziewczyny ze strony prawej, u Wencla w wierszu „*Moda polska*” okazuje się być młodszym, „*dwustu-letnim*” diabłem (to raczej wskazuje, że poeta nawiązuje do samego Margrabięgo, a nie jego wnuka z czasów Malczewskiego). Pod sztuczną palmą na rondzie Charlesa de Gaulle’a w Warszawie ów diabeł prowadzi ze starszym kolegą po fachu pouczający dialog. Próbuje znanym dzisiaj aż za dobrze sposobem ośmieszania i relatywizowania tradycji wzbudzić w Polakach przekonanie, że są „*w świecie najgłupszym narodem*”; prezentuje w tym celu wachlarz „*rupieci szkaradnych*”:

„*jakiś sztandar ukryty w wiejskiej skrzyni
na dnie,*

*czarne sukienki kobiet, powstańskie
czamary,*

*ślepa wiara w to wszystko, co jest nie
do wiary.*

*Krzyżyki wystrugane z drewna olchowego,
szary mundur marszałka, włosy
Słowackiego*”.

Starszy diabeł studzi jego zapędy, potwierdzając, przez zaprzeczenie, skarb wiary i polskości, i polską „*strategię*” (... niech mi czytelnik wybaczy wtrącenie: jak ona tu, na Wołyniu realnie prawdziwa):

„*gdyby nie te rupiecie, gdyby nie ta pamięć,
dawno byśmy im skradli gwiazdzisty
dyjament,
który całkiem rozumnie chowają
w popiele*”.

Warto wspomnieć również o „*Nocy w muzeum*”. W scenarii dawnego domu tal mudycznego w Tykocinie rozgrywa się nocne spotkanie ducha Zygmunta Glogera z duchami żydowskich sąsiadów. W myśli podsuniętej rabinowi przez autora „*Roku polskiego w życiu, tradycji i pieśni*” by Żydzi z Mesjaszem rozmawiali po polsku widać dawniejszy motyw troski o zba-

wienie mieszkańców dawnej Rzeczypospolitej, tyleż wzruszający co prawdziwy.

Trudno wymienić wszystkie motywy, które prowadzą na kresy, tak może, jak do Rzymu prowadzą wszystkie drogi. Bo przecież takim jest np. wątek Artura Grotgera, autora „*Polonii*”, „*Lithuanii*”, „*Wojny*”, cyklów rysunków z Powstania Styczniowego, i jego narzeczonej Wandy Monné, babki poetki Beaty Obertyńskiej i matki Maryli Wolskiej, poetki lwowskiej. Wstrząsająca jest pointa wiersza „*Arthur i Wanda*”, (nawiązującego do albumu wydanego w 1928 we Lwowie przez dziadków autorki „*Grudek kadzidla*”) wyrażająca prawdę o głębinyowym wręcz pierwszeństwie wierności powołaniu polskiej sztuki:

„*rano nuci przed lustrem piosenkę
Schumann
przy herbacie żartuje: – Panna Wanda
słodzi?*

*A potem ją rysuje w sybirskich kopalniach
W pyłe pobojowiska i w blasku pożogi*”.

Ten wątek „*dwóch miłości*” rysuje się też w pięknych wierszach Wencla poświęconych żonie. Tutaj subtelny jej rysunek kojarzy się najlepiej z tonem religijnym i metafizycznym. Z kolei Powstanie Styczniowe, bitwa pod Panasówką stanowi historyczne tło wiersza „*Wzgórze Polak*”.

Nie sposób opowiedzieć też o nawiązaniach literackich Wencla, choć dobrze jest iść ich tropem. Poeta na nie wskazuje, próbuje znaleźć wspólny język z dawnymi poetami, jak w wierszu o takim tytule, nawiązującym zresztą do pięknego utworu Herberta „*Dawni Mistrzowie*”. To utwory właśnie Herberta, Słowackiego, Lechonia, Balińskiego, Wierzyńskiego, jest nawet ks. Głowacki, przez wspomnienie legendy o rycerzach śpiących w Tatrach. Jaki to czarny anioł w „*Nocnej modlitwie*” wiedzie poetę, który schodzi do podziemi, by „*dotknąć*” żołnierzy

i przynieść stamtąd „pogrzebany” honor i miłość ojczyzny? Jeden z czarnych cherubinów Słowackiego, czy może anioł z obrazów Malczewskiego nawiązujących do biblijnej Księgi Tobiasza? Te tropy czasem przenikają się wzajemnie, ale wszystkie służą jednemu:

„muszę odnaleźć co zaginęło w morowy
czas
żeby się słowa zakorzeniły w tym jeszcze
raz”.

Jeszcze raz... To miłość prowadzi wielokrotnie poetę do Ezechielowej doliny wyschniętych kości, tam bowiem znajdują się owi wszyscy wierni, zapomniani żołnierze, powstańcy, ofiary rzezi, „zdradzeni o świecie”... czekają na swoje Zmartwychwstanie. Taka jest więc duchowa sytuacja mowy, bo przylega ona do rzeczy tak ściśle, jak w obrazach Malczewskiego: „pogruchotana składnia polskości Biblia wyklętych
W Ezechielową dolinę kości strącona mowa”.

W „Modlitwie przed końcem świata” poeta, świadek cierpień i niedopełnienia wymogu sprawiedliwości: „trwają śledztwa katyńskie mokotowskie / smoleńskie – rodziny ofiar nie mogą / być pewne miejsc ich pochówku” zwraca się do Boga tonem biblijnej medytacji:

„włóż nić miłości w dzioby jaskółek
niech nawłoką na nią kości umarłych
poślij swych świętych dolinami rzek
niech powiedzą pagórkom «ruszcie się»
a łąkom i sdom «chodźcie z nami»
i pozwól zapomniane wiersze zebrać
ze starych książek: zabierzmy ze sobą
na drogę dwanaście koszy ułomków
przedwiecznego Słowa”.

Kilka wierszy związanych jest z autorem „Karmazynowego poematu”, Janem Lechoniem, który na emigracji w 1956 popełnił samobójstwo wyskaku-

jąc z okna nowojorskiego wieżowca. Bliiskość poezji i życia, słowa i ciała jest tu funkcją poetyckiej medytacji nad tajemnicą Wcielenia i Ofiary, kształtowane przez cień udział w Mszy św.: „runęły kolumny trzynastogłoskowe / dzwonnice i rymy strzaskane” i „więc żeby tchnąć życie w podarte sztandary / zawijał w nie własne ciało” („Lechoń”). Rozbudowana metafora, która, jak zauważa Anna Kamieńska („Na progu słowa”) „ukazuje (...) w całej rozmaitości zjawisk jednorodność świata” w obrazie śmierci Lechonia ukazuje swoje źródło, to ofiarna miłość Chrystusa:

„zabrałeś mu Panie strofy kamienne
a daleś mu wiersze z ciała
daleko za wodą spadała cierpieniem
ta Polska co ciałem się stała
(...)
a wewnątrz świętyni ramiona
rozpostarł
ten Chrystus co zbawił Warszawę”.

I tutaj „sztych spod Chocimia” i „wojska ze srebrnymi skrzydłami” wprowadzają delikatny, niczym srebrna nitka, motyw kresowy.

Jest taki wiersz, do którego wracam myślami: „Moje wiersze są martwe”. Motyw podobny jak na obrazie Wlastmila Hofmana „Eloe nad zwłokami Anhellego” na okładce „Epigonii”. Wiersze, nad którymi poeta pochyla się, są osobami, mają ciała, ale wie o tym tylko on, bo „dla młodych junaków są anonimowe / wybite czarną czcionką w lasach republiki”.

„Siedzę przy nich pilnuję by ich nikt nie
wywiózł
w niewiadomym kierunku przed dniem
ostatecznym
wieczorami zapalam im lampę oliwną
balsamuję ich zwłoki kurzem z biblioteki
znam ich pleć kolor oczu grymasy
na twarzach
na niedzielę zakładam im czyste koszule

*czytam ich sny pośmiertne jak z elementarza
kolysząc w swoim ciele ich zbawione dusze*”.

Jakie to powody dla wierszy okazały się śmiertelne, że nie ma ich w seminariach, podręcznikach i krytyce literackiej? Rozważania takie wymagałyby wiedzy, której nie mam, i wykraczałyby poza ramy tej prezentacji. Powody te wiążą się chyba ze sposobem ujmowania świata, który, trochę wbrew poetyce stosowanej przez autora, nie jest wcale metaforą, ale dosłownością i obecnością. Niedawno ojciec Mieczysław Witalis redemptorysta obecny już na łamach „Wołania”, w kontekście brewiarzowych słów „*Kto z was wytrzyma trawiące płomienie...*” oraz „*od ognia piekielnego zachowaj nas...*” zauważył, że nie mówi się o różnych przykazaniach uważając je za już nieaktualne: dzisiaj się o nich nie mówi, ale to nie znaczy, że nie są ciągle żywe: „*Niebo i ziemia przeminą, ale Moje słowa nie przeminą*”. Omawiany utwór nie zawiera wątku wołyńskiego, ale pomaga mi go jakby dotknąć. Motyw osobowej miłości i wierności wydaje mi się tu ważny. Ks. Zygmunt Chmielnicki, redaktor „Życia Katolickiego” potrafił go również, np. kiedy w związku z relacjami między katolikami a prawosławnymi zauważał postawę obojętności i braku uświadomienia religijnego: „*Dla człowieka nieznaną, co to jest miłość synowska, nie ma różnicy pomiędzy matką własną a cudzą! Dla człowieka, któremu jest obca tęsknota za prawdą wieczną, nie ma różnicy pomiędzy tą prawdą, a odchyleniem się od niej*”. Czy, gdy pisał w związku ze śmiercią Marszałka w tymże samym 1935: „*Nie można rozszczepić żywej duszy ludzkiej, nie można wskazać w niej punktu, w którym kończy się katolik, a zaczyna się Polak*”. Ale żeby pozostać w zgodzie z poczuciem pietyzmu ks. Redakto-

ra, przypomnę jeszcze charakterystyczną uwagę, jaką uczynił w 1939 w związku z metaforą w zamieszczonym w „Wołyniu” wierszu Światosława Karpińskiego poświęconego Marszałkowi. Zestawienie jego słów z komunią św. ocenił jako błędnicze. Ciekawe, jak oceniliby „*zbawione dusze*” wierszy?

Kilka wierszy w tych dwóch tomikach poświęconych jest tylko Wołyniowi. „*Juliusz Słowacki płynie do Krzemieńca*”, wiersz o wierności... i czułości, to historia wybierania się do Doliny Jozafata na Sąd Ostateczny i Zmartwychwstanie. Wszystkich – „*nawet nasz słowiański papież chce być tam zbawiony*” – oprócz „*poety co królom był równy*”, który „*płynie w inne strony*”. Po przybyciu do Krzemieńca i powitaniu z matką Salomeą pada pytanie Słowackiego o dawnych mieszkańców: „*Rozpłynęli się po świecie – zostali Polacy*”. Warto może wspomnieć przy okazji trochę zapomniany wiersz Stanisława Balińskiego „*Pożegnanie z Krzemieńcem 1939*” z tomiku „*Wielka podróż*” (Londyn 1941). Do Krzemieńca „*poezją spowitego*”, do sennego dworku, przybywają członkowie Rządu ewakuujący się na poludnie. Rozpoczyna się koncert – to pani Salomea „*matka tkliwa*” gra na pianinie, a „*Julek*” „*szczęśliwy, że nareszcie wrócił do Krzemieńca*” na skrzypcach, wokół gromadzą się postacie XIX-wiecznej rodziny. Przecucie rychłego końca romantycznej epoki w wojnie, w której „*dwie wściekle armie ten ogród stratają*” łączy się tu z wyznaniem miłości do poezji bezbronnej i kruchej wobec „*męstwa i walki aż po kres cierpienia*”: „*Lecz ja pamiętam tę noc jak skazaniec, / Który pamięta zawsze chwilę przebaczenia*”. Krzemieniec, Słowacki i Pani Salomea powracają również w wierszach Józefa Łobodowskiego zamieszczonych w „*Złotej Hramocie*”.

W wierszu „Za Styrem” Wencel tworzy obraz idealny, kilka scenek rodzajowych z życia dworskowego i małomiasteczkowego „ziemi obiecanej” „w krzemienieckim dubieńskim i łuckim powiecie”. Ten wskrzeszony na chwilę świat z księdzem głoszącym niedzielne kazanie – czy istnieje? Gdzie? W niebie opisanym językiem mitologii. Poeta przywołuje jego realność wskazując nasze niedowiarstwo: czy tak nie pomniejszamy swego istnienia – zdaje się pytać:

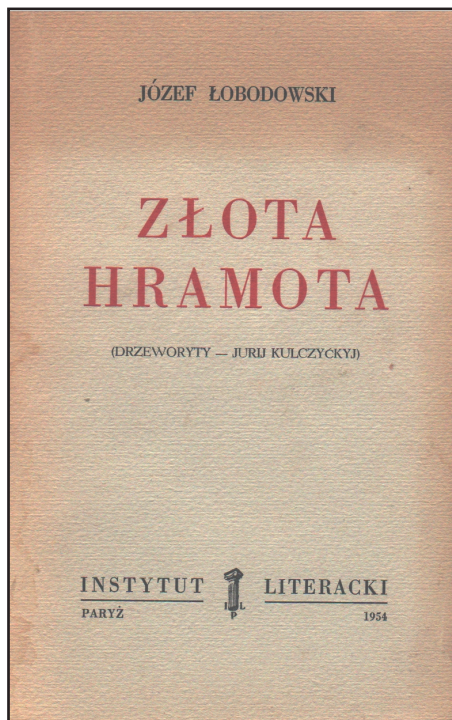
*„a wierni tylko w jedno nie mogą uwierzyć:
że myślimy o świecie jakby ich nie było
bo przecież są czekają możesz ich*

*zobaczyć
wystarczy się przeprawić przez dość
płytką rzekę
idź nad Styry odnajdź łódkę z okuciem
żelaznym
i w dłoń starego Żyda wsuń srebrną
monetę”.*

Korzec, jak wiadomo służył w XVIII w z założonej przez książąt Czartoryskich manufaktury porcelany. Wiersz „Korzec” to jakby rokokowa filigranowa bajka o miasteczku na serwisie z porcelany, które „pewnej nocy” ktoś stłukł. Poeta nawiązał tu zapewne do „Piosenki o porcelanie” Miłosa.

„Alina”, osnuta wokół wątku śmierci Aliny, młodszej siostry Ballardyny z dramatu Słowackiego i jednego z dwóch obrazów Wyczółkowskiego o tym tytule, nawiązuje rytmiką do ballad Mickiewicza. Poeta w komentarzu do wiersza umieszczonym w „Gościu Niedzielnym” przytoczył określenie Matejki, że „Balladyna” to „alegoria polskich dziejów”. Jego zaś zdaniem w 1834 „Słowacki antycypował rzeź wołyńską”. I w owym komentarzu, i w wierszu pada pytanie o osąd zbrodniarzy. To wołanie o ustanawiającą ład sprawiedliwość:

*„stańmy bracia na drodze niechaj wszyscy
usłyszają*

*co się stało z nieszczęsną dziewczyną
bo dopóki od zbrodni odłączona jest wina
cała nasza historia w malinach”.*

Rzeź chłopców i dziewcząt, którzy bawili się w noc świętojańską jest tematem wiersza „Cuda wianki”. Trudno bezstronnie omawiać poetykę tego wiersza. Bo czy coś wyjaśni albo komuś pomoże uważa, że poeta mistrzowsko operuje nastrojem? Czy tego rodzaju uwaga jest na miejscu...? Obraz wesołej zabawy przy utrzymaniu prawie do końca pozornie lekkiego, żartobliwie balladowego tonu przechodzi prawie niepostrzeżenie w koszmar, przy którym czytelnik wewnętrznie aż „tężeje”, zamiera ze zgrozy. Pada pytanie o osobowe zło, źródło zbrodniczych czynów.

Mam podobne odczucie, gdy czytam „Zatrutą studnię” nawiązującą do jednego z cyklu obrazów o tej tematyce Jacka Mal-

czewskiego: „Zatruta studnia z Chimerą”. Poeta nawiązuje do znanego na Wołyniu krajobrazu – nieobecności kiedyś istniejącej wsi: jedynym śladem po niej jest tytułowa studnia.

*„A z tej studni – co za czary co za
dziwy –*

*placz dziecięcy krzyki kobiet łkanie Boga
złote słońce się nie rusza znad równiny
a w tej studni połyskuje czarna woda”*

Chimera, która u Malczewskiego (i u poety Lucjana Rydla, autora wierszowanego komentarza do obrazów przyjaciela) zatrula studnię – „*przaśna chłopka nad topielą*” – to Ukraina, mówi poeta. Chimera, która „*chciałaby się urealnić, lecz nie może*” jest „*ten lud który potrafił być rezunem / ale nie jest i nie stanie się narodem*”.

Zastanawiam się nad jakąś stężoną miarą stylistyki w tych ostatnich wierszach poświęconych Wołyniowi, ale zwłaszcza tematowi rzezi wołyńskiej. Czy to tylko moje złudzenie? Być może poeta jakby bronił się przed porażającą, w znaczeniu wrażliwości na ból, miarą zła, wkładając taką „*zbroję*”. Może tak właśnie to jest? Ciało poezji... Może nigdy na Wołyniu realnie nie był?

Chciałabym go w takim razie zaprosić do książęcego, granicznego, a teraz „*rejonowego*” Ostroga, siedziby redakcji dzisiejszej „*gazety z przedwczorajszą datą*”. Po Mszy św. w kościele WNPM, na którą przyszłyby osoby już trochę mi znane, poszlibyśmy na zamek książąt Ostrogskich, skąd rozpościera się piękny, rozległy widok, pod cerkiew Bohojawlenia, do Akademii Ostrogskiej, przedwojennego Seminarium Nauczycielskiego, w którym kształcił się zapomniany poeta. Do Muzeum Książki i Drukarstwa, gdzie leżą stare zakurzone foliały zapisane cyrylicą, między innymi „*Biblia Ostrogska*” i, gdziekolwiek, prezentowane niezbyt licznie, alfabetem łacińskim. Wtedy, ufam, zmieniłby kategorię sąd dotyczący tego „*ludu*”.

Mój Wołyń... ukryty „*w popiele*” jego „*gwiazdzisty dyjament*” – skarby, którymi darzył – i jeszcze darzy – tak obficie. Od przeczytania pierwszych wierszy najnowszego tomiku Wencła przychodzi mi na myśl pewna szczególna tu tradycja budowania i rozwijania więzi między wiarą katolicką a literaturą, liturgią a sztuką. Tyle o tym mogliby opowiedzieć dawni mieszkańcy Wołynia, obywatele Polonii wiecznej. Podobną wrażliwość odkrywają przed nami owe wiersze. Dobrze się stało, że Wojciech Wencel przybywa na Wołyń.

Maria Kalas

Kultura i sztuka - Культура і мистецтво

DWIE PRZYJAŹNIE I ...DWA PORTRETY ARTYSTY

Portret Sługi Bożego o. Ludwika Wrodarczyka OMI w katedrze łuckiej

Fot. Archiwum

Na trop Andrija Afanasjewa (Andrii Afanasiev), kijowskiego artysty o nieprzeciętnych zdolnościach naprowadził mnie przybyły do naszej parafii w czerwcu 2016 roku Superior Oblatów Najświętszej Maryi Panny na Ukrainie o. dr Paweł Wyszowski OMI, który wygłosił kazanie w parafii p.w. św. Wojciecha w Radzionkowie i zdał relację z rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego w Łucku na Wołyniu dnia 11 maja 2016 roku.

Z pewnością parafianie pamiętają obrazek z portretem o. Ludwika (w kolorze), z życiorysem i modlitwą o beatyfikację o. Ludwika Wrodarczyka OMI, któ-

rą jako pamiątkę dla parafian podarował o. Paweł. Ów portret oblatu zamieściłam już kiedyś w „Adalbertusie”. Znalazłam go w Internecie na stronie jednej z ukraińskich parafii. Ta zbieżność spowodowała, że zapytałam o. Pawła, kto jest autorem pięknego dzieła, bo widać, że to malowany obraz. Wówczas usłyszałam nazwisko Andrija Afanasjewa. To dobry znajomy o. Superiora Pawła. Skontaktowałam się z nim, by mu powiedzieć, że zamieściłam obraz bez zapytania w „Adalbertusie”. Andrij wyraził wielką radość. Postanowiłam zamieścić kilka słów o artyście z Kijowa, dla którego o. Ludwik stał się inspi-

**Pierwszy portret Sługi Bożego
o. Ludwika Wrodarczyka OMI
pędzła Andrija Afanasjewa**

Fot. Archiwum

racją do kolejnego dzieła, a jego życie, jak sam pięknie i dobitnie mi powiedział było „Християнським подвигом” – „chrześcijańskim wyczynem”. By wzbogacić wiedzę o Słudze Bożym, Afanasjew przeczytał książkę Bronisława Janika Ostatni świadek wiary na Wołyniu, przetłumaczoną na język ukraiński przez o. Pawła Wyszowskiego OMI oraz książkę jego autorstwa „Portret duchowy. O. Ludwik Wrodarczyk OMI” i jest pod wielkim wrażeniem naszego parafianina Sługi Bożego o. Ludwika. Podziw i szacunek dla niego wyraził swoim malarskim talentem, co możemy zauważyć, patrząc na obydwa obrazy. Obraz Andrij został przekazany do Katedry w Łucku, drugi dla biskupa Witalija Skomarowskiego. Wcześniej

Afanasjew namalował również kilka obrazów do Katolickiego Centrum Medialnego (agencja prasowa, wydawnictwo, radio, telewizja katolicka) w Kijowie. Jego dyrektorem był wówczas o. Paweł Wyszowski OMI. Były to obrazy; Matki Bożej Fatimskiej, patrona Internetu św. Izidora, patrona dziennikarzy św. Franciszka Salezego, patronki telewizji św. Klary. Jako katecheta gimnazjum Jego imienia i pasjonatka Sługi Bożego o. Wrodarczyka niezmiernie się cieszę, że zbiory szkoły wzbogaciły się o dwa nowe wizerunki o. Ludwika. Jestem wdzięczna Andrij za te dzieła, które podarował Oblatom i Kościołowi na Ukrainie. Mam również nadzieję, że kiedyś będzie mu dane namalować obraz naszego Patrona już błogosławionego i świętego. Wspomnę jeszcze, iż Afanasjew jest autorem wielu pięknych ikon, portretów ostatnich papieży (okładka z papieżem Franciszkiem w numerze specjalnym – wakacyjnym), portretów świętych, przeróżnych widoków miast, krajobrazów, portretów, kwiatów itp. Maluje również obrazy na zamówienie. Pozdrawiamy Andrieja i dziękujemy za piękną twórczość hagiograficzną, zaś szczególnie za wizerunki naszego parafianina sprzed stulecia o. Ludwika, życząc, by Bóg błogosławił, a ludzie mogli cieszyć się twórczością kijowskiego artysty.

NOTKA BIOGRAFICZNA

Andrij Władimirowicz Afanasjew urodził się 1977 roku w Dniepropietrowsku. Jest synem znanego ukraińskiego artysty malarza i konserwatora zabytków Władimira Ilicza Afanasjewa. W 1996 roku ukończył studia w Dniepropietrowsku na wydziale malarstwa. W 2004 otrzymał tytuł magistra w zawodzie artysta malarz i konserwator Narodowej Akademii Sztuki i Architektury. Od 2005 roku jest restauratorem w Muzeum Sztuki Współczesnej

Ukrainy i w Muzeum Teatru, Muzyki i Kinetematografii Ukrainy w Kijowie.

POSTSCRIPTUM

Choć w grudniu minęło już 75 lat od męczeńskiej śmierci o. Ludwika, przez swój wizerunek i przez Oblatów pracujących na Ukrainie, o. Wrodarczyk nadal się misyjne ziarno... Artysta malarz i konserwator Andrij Afanasjew kiedyś był osobą... niewierzącą. Jego nawrócenie następowo powoli. Do Boga doszedł przez malarstwo. Stwierdził, że skoro może pięknie malować, to powinien rozstawić Boga. Uwielbia malować dla Kościoła. Cieszy się z tego, że może być pożyteczny. Jest wdzięczny biskupowi Radosławowi Zmitrowiczowi OMI i o. Pawłowi Wyszkowskiemu OMI, że ukazali mu drogę do Kościoła i przyjęli go jako katechumena. Andrij uczęszcza na katechezy i poznaje powoli naszą wiarę, dowiadując się coraz więcej o Bogu. Wcześniej należał do cerkwi prawosławnej, ale do niej nie uczęszczał. Dziś deklaruje się jako chrześcijanin-katolik. Chodzę do katolickiego kościoła – mówi bardzo zadowolony – że Bóg mnie tutaj przyprowadził. Myślę, że sam tak chciał. Chciał mnie naprawić. Mam nadzieję, że wszystkie kościoły chrześcijańskie, które się odłączyły wrócą do kościoła katolickiego.

W sercu artysty rodzi się miłość do Boga, kiedy maluje kolejne swe dzieła dla Kościoła. Czyż tego nie pragnął Ojciec Ludwik, gdy siał ziarno wiary na Wołyniu? Może dzięki Jego wstawiennictwu Andrij odnalazł Boga przez biskupa Radosława i ojca Pawła, który w swym życiu, już jako dziecko dawał wielkie świadectwo wiary i czyni to nadal. Wszak Opatrzność Boża działała przez ludzi.

Andrij, bardzo dziękuję Ci za poświęcony czas, by powstał ten artykuł i życzę, by Twój zapal tworzenia pięknych dzieł dla Kościoła, wyzwalał wciąż nowe pokłady wiary. Właściwie odczytałeś Jezu-

**Drugi portret Sługi Bożego
o. Ludwika Wrodarczyka OMI
pędzla Andrija Afanasjewa**

Fot. Archiwum

sową przypowieść o talentach i obdarzony nimi, wprowadziłeś je w życie poprzez oddaną twórczość dla Kościoła. Sługa Boży o. Oblat Męczennik Niech będzie Twoim Patronem na drodze odnajdywania Boga. Twoje świadectwo wiary niech uobecnia się w dziełach, które tworzysz, nie tylko dla Kościoła lokalnego.

Niech Bóg Ci błogosławi! Szczęść Boże Andriju!

Maria Kielar-Czapla

POSTSCRIPTUM DRUGIE

Do dzisiejszego dnia powstało już więcej portretów o. Ludwika pędzla Andrija Afanasjewa. Jeden z nich jest w posiadaniu naszej parafii św. Wojciecha w Radzionkowie.

Wywiad - ІНТЕРВ'Ю

SZERZY SIĘ KULT BŁ. KS.

WŁADYSŁAWA BUKOWIŃSKIEGO

Z ks. dr. Janem Nowakiem, postulatorem procesu beatyfikacyjnego ks. Władysława Bukowińskiego, rozmawia Agnieszka Bialik

**Ks. dr Jan Nowak z relikwiami
bł. ks. Władysława Bukowińskiego**
Fot. Z. Kiresztura

Czy od czasu beatyfikacji tego niezwykłego kapłana w 2016 r. otrzymuje ksiądz, jako postulator w jego procesie beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym, dużo próśb o jego relikwie?

Prośb jest wiele i to z całej Polski, ale nie tylko. Także m.in. z Ukrainy, Kazachstanu, USA, Ameryki Południowej czy z Włoch. Z tych krajów przyjeżdżali do nas kapłani z prośbą o relikwie. Nie wszystkie jeszcze udało mi się zrealizować. Od 11 września 2016 r., kiedy ks. Bukowiński został błogosławionym Kościoła katolickiego, można oddawać do czci jego relikwie, aby wierni modlili się i dostępowali łask za jego wstawiennictwem. Relikwie pierwszego stopnia mogą trafiać tylko do

parafii, wspólnot zakonnych, kościołów czy kaplic. W listopadzie we wszystkie niedziele gościłem w różnych parafiach m.in. w parafii Dobrego Pasterza w Krakowie, gdzie głosiłem kazania na temat bł. ks. Bukowińskiego, przekazywałem jego relikwie. Wzywałem też do modlitwy za jego wstawiennictwem, bo to wielka radość, że mamy takiego błogosławionego. Bardzo pragnął wrócić do Ojczyzny i w ten sposób odczuwamy jego obecność, szerzy się jego kult.

Kolejnym etapem procesu jest kanonizacja ks. Bukowińskiego. Na jakim etapie jest proces?

Po beatyfikacji, do kanonizacji potrzebny jest cud za wstawiennictwem ks. Władysława. Były już różne znaki, ale na razie nie ma takiego, który można by określić mianem cudu. Nadal modlimy się i prosimy o taki znak. Stanie się to, jeśli Pan Bóg będzie chciał. Dociera do mnie bardzo dużo przykładów otrzymanych łask, zarówno duchowych jak i fizycznych, za wstawiennictwem „Apostoła Kazachstanu”. Te drugie są jednak wytłumaczalne medycznie. Nie są cudem.

Wielu mówi ksiądz o życiu i dziele bł. ks. Władysława Bukowińskiego. Co,

jako postulatora, urzekło Księdza najbardziej w tej niezwyklej postaci?

Podczas procesu beatyfikacyjnego i pisania „*positio*” niezwykle było to, że po 13 latach łagrów, cierpień, ks. Bukowiński został tam, na tamtej ziemi, by służyć zesłańcom, Polakom, ale i katolikom innych narodowości. Mógł wrócić do Polski, ale zdecydował się zostać. To „*białe męczeństwo*” w największym wymiarze. Może nawet trudniejsze niż męczeństwo. Każdego dnia swojej posługi mógł zostać zamordowany. Mimo to wytrwał do końca, prawie 20 lat w Kazachstanie. Nie sposób przecenić tej postaci, to nasz bohater. Trudno wskazać drugiego Polaka, który tak służył zesłańcom. Nie tylko jako duszpasterz, ale także nauczyciel historii, patriotyzmu. W łagrze napisał historię Polski – „*Historia nauczycielką życia*”. Tam, wśród Polaków ją wykladał. Troszczył się, by tradycje polskie były zachowywane. Pierwszy rozpoczął pracę duszpasterską w Karagandzie, troszcząc się, by dotrzeć do każdego potrzebującego. Chodził po domach, co było oczywiście zabronione. Za co groziła śmierć lub łagry. Jako duszpasterz w Karagandzie i całym ówczesnym Związku Radzieckim przyjął obywatelstwo i mógł się poruszać po całym kraju. Woził ze sobą wszystko, by odprawiać Mszę św. i duszpasterzować. Był ojcem tego odradzającego się Kościoła. W Kazachstanie i na Wschodzie było to coś nieprawdopodobnego.

Czy bł. ks. Władysław Bukowiński może być przykładem dla współczesnego, zabieganego, zagubionego człowieka?

Współczesnemu człowiekowi wydaje się, że ma wszystko. Czasem, może nawet za dużo tych rzeczy materialnych. Dla takich osób bł. ks. Bukowiński jest znakiem sprzeciwu, bo on nie miał niczego!

Nie miał, a był szczęśliwy. To mocny znak i pytanie: dokąd pędzisz, co ci to da, czy jesteś szczęśliwy, czy się realizujesz? W tych trudnych warunkach, których przyszło mu żyć, pisał: „*nie jestem żadną ofiarą losu, jestem właściwym człowiekiem na właściwym miejscu i Panu Bogu za to dziękuję. Wszędzie, gdzie byłem, widziałem celowość tego, że tam dotarłem*”. Czy współczesny człowiek potrafi dziś dziękować, czy ma na to czas? Ma czas na życie duchowe? On pędzi przed siebie, nie wiadomo dokąd. W takiej sytuacji ks. Bukowiński jest znakiem: jeśli będziesz tak pędził, spowodujesz jakieś nieszczęście dla siebie lub innych. Ksiądz Władysław może być dobrym przykładem dla studentów, profesorów, więźniów, zesłańców, emigrantów. Przykładem jak ocalić swoją godność, wielkość, będąc gdzieś za granicą. Dla robotników, przecież był robotnikiem w łagrach. Jak się odnaleźć w cierpieniu, jak godnie je znosić.

Ks. Bukowiński bardzo chciał mieć swój dom i taki ma w Zagórniku koło Wadowic...

Tak się składa, że jedyne jego centrum w Europie, może i na świecie, bo nie wiem, czy jest gdzieś drugie takie, piękne centrum wybudowało Stowarzyszenie im. ks. Bukowińskiego „Ocalenie” właśnie w Zagórniku koło Wadowic i Andrychowa. W trakcie procesu beatyfikacyjnego, 14 maja 2007 roku zostało powołane Stowarzyszenie zrzeszające obecnie już prawie 400 członków z różnych krajów. Celem Stowarzyszenia jest troska o kult bł. ks. Władysława Bukowińskiego, a także modlitwa za osoby duchowne i duchowa pomoc katolikom Wschodu. Odbywają się tam różne formy duszpasterstwa, takie jakie były ważne dla tego niezwykłego kapłana. Jest np. kurs dialogu małżeńskiego, bo dla ks. Bukowińskiego

**Bł. ks. Władysław Bukowiński z dziećmi pierwszokomunijnymi w Karagandzie
u rodziny Kaczanowskich**
Fot. Archiwum

najważniejsza była rodzina. On nie miał przecież żadnego kościoła, żadnej świątyni, stąd tylko w rodzinach mógł nauczać. Można powiedzieć, że był pierwszy założyciel Kościoła domowego na świecie – i to w 1954 roku. Wszystko odbywało się w domach i potem to się rozwijało. W domach u ludzi spowiadał, odprawiał Msze św., modlił się z innymi. Dom w Zagórniku został stworzony, by zatroszczyć się o rodzinę, o małżeństwo. Ks. Bukowiński troszczył się też o sakramenty. Na nic innego nie miał właściwie czasu. Musiał przygotować człowieka do Chrztu św. czy Bierzmowania czy też spowiedzi św., często z całego życia. Słuchał tych spowiedzi dniami i nocami. W Centrum w Zagórniku jest m.in. kurs modlitwy dla dzieci, kurs czytania Pisma Świętego. To jest dom ks. Bukowińskiego; nikt na co dzień tam nie mieszka, znajdując się tam pa-

miątki po nim, relikwie i wszelkie dokumenty dotyczące procesu beatyfikacyjnego. Święty Papież Jan Paweł II pisał o ks. Władysławie Bukowińskim: „*Cieszę się, że postać tego bohaterskiego kapłana nie idzie w zapomnienie. Przeciwnie, pozostaje on w pamięci wielu jako heroiczny świadek Chrystusa i pasterz tych, którzy doświadczyli prześladowań z powodu wiary i pochodzenia. Nigdy ich nie opuścił. Dobrowolnie poszedł na zesłanie, aby dzielić ich los*”.

Dziękuję za rozmowę.

[Tygodnik Rodzin Katolickich „Źródło” nr 2 (1411) z 13 stycznia 2019 r., s. 18-19.]

Написали до нас - Написали до нас

JESZCZE

O KS. ZYGMUNCIE GRABOWSKIM

Szczęść Boże.

Wszystkiego najlepszego w nowy roku. Piśze do Księdza w związku z jednym z artykułów w „Wołaniu z Wołynia”, w który znajduje się nazwisko ks. Zygmunta Grabowskiego. Był to brat mojej babci Anny z d. Grabowskiej Karkocha. Mówiła o nim, że był dobrym bratem o jego powrocie z kampanii wrześniowej do mamy w Jędrzejowie. Przesyłam informacje, jakie zebrał mój syn na jego temat:

ks. mjr. Zygmunt Grabowski

opracowanie Rene Karkocha na podstawie zebranych materiałów

Zygmunt Grabowski urodzony 25 sierpnia 1897 roku w Jędrzejowie zginął 10 sierpnia 1942 roku w obozie w Hartheim w Austrii niedaleko Dachau. Ksiądz, kapelan Wojska Polskiego w stopniu majora.

Był synem Władysława Grabowskiego (zm. w Grodnie pełnił m.in. funkcje komendanta więzienia) oraz Stefanii z Gołębiowskich (ur. 8 listopada 1872 w Jędrzejowie zm. 22 marca 1950 roku tamże). W 1917 roku ukończył Seminarium Nauczycielskie w Jędrzejowie następnie wstąpił do Seminarium Duchownego. Wyświęcony na kapłana w roku 1923, swą posłu-

gę rozpoczął na Kresach Rzeczypospolitej. Był między innymi prefektem Państwowego Gimnazjum w Kowlu, następnie od 1925 roku pełnił funkcje prokuratora w Seminarium Duchownym oraz notariusza Karii Biskupiej w Łucku. W 1927 roku został proboszczem w Rafałówce (na Wołyniu Poleskim obecnie znajduje się w pobliżu elektrownia atomowa Kuzniecowski). Z nie potwierdzonych informacji wynika, że w 1930 roku doktoryzował się.

Pełnił funkcje kapelana wojskowego w V Brygadzie Korpusu Ochrony Pogranicza, skąd został zwolniony z powodu złego stanu zdrowia. Od 1936 r. był proboszczem w Szumbarze (Wołyń k. Krzemieńca). W dniu 29 sierpnia 1939 roku został powołany do Wołyńskiej Brygady Kawalerii jako Dziekan major, pełniąc służbę do zakończenia działań wojennych. Z racji, że jego rodzima parafia znalazła się pod okupacją Sowieców, powrócił do swojego rodzinnego miasta Jędrzejowa. Objął funkcję kapelana Szpitala Powiatowego w Jędrzejowie. Został aresztowany 11 czerwca 1940 roku, w jednym z pierwszych niemieckich aresztowań tworzącej się jędrzejowskiej konspiracji. Wywieziony do więzienia w Kielcach, skąd 15 lipca 1940 roku został skierowany do obozu koncentracyjnego w Oranienburugu (z innej realizacji wynika, że trafił do obozu w Sachsenhausen). 20 grudnia 1940 roku został przeniesiony do obozu w Dachau, do którego kierowano duchownych, skąd jako ciężko chory inwalida trafił do obozu w Hartheim na terenie Austrii. Ksiądz Zygmunt Grabowski zginął męczeńską śmiercią nosił numer obozowy 22630.

Ks. Zygmunt Grabowski był bratem Anny po mężu Karkocha, której mąż Jan został rozstrzelany przez Niemców 19 czerwca 1944 roku w lesie Kaziny k. Wodzisławia.

Źródła:

„Wołanie z Wołynia” pismo diecezji łuckiej nr 1 (92) styczeń luty 2010. Artykuł Męczennicy Wołynia „Księża ofiary wojennych lat 1939-1945 na terenie diecezji łuckiej obrządku łacińskiego”, str. 21.

Tablica pomordowanych kapelanów Wojska Polskiego w Katedrze WP. w Warszawie na której figuruje kpt. Zygmunt Grabowski;

<http://www.swzygmunt.knc.pl/MARTYROLOGIUM/POLISHRELIGIOUS/vPOLISH/HTMs/POLISHRELIGIOUSMartyr0788.htm>

Informacje z Instytutu Pamięci Narodowej dotujące śledztwa w sprawie zamordowania obywateli Polskich

<http://ipn.gov.pl/kszpnp/poszukiwani-swiadkowie-wydarzen/poszukiwani-swiadkowie-i-informacja-ze-sledztwa-w-sprawie-zamordowania-w-latach>

<http://andreovia.pl/zbrodnie-miasto-jedrzejow>

<http://stary.zsp1.jedrzejow.com.pl/histszkol/semnau.htm>

oraz link:

<http://www.andreovia.pl/zbrodnie-mia>

sto-jedrzejow i tam zawarta informacja.

Ks. GRABOWSKI Zygmunt, major – kapelan W. P. urodzony 25.08. 1897 r. w Jędrzejowie, wyświęcony w r. 1923. b. prefekt Państw. Gimn. w Kowlu, od r. 1925 prokurator Seminarium Duchów. i notariusz Kurii Biskupiej w Łucku, od r. 1927 proboszcz w Rafałowce, o dr. 1930 kapelan wojskowy w V Bryg. K. O. P. Zwolniony z wojska z powodu złego stanu zdrowia, od r. 1936 proboszcz w Szumbarze (Wołyń). 29.08. 1939 r. powołany do Brygady Kawalerii Wołyńskiej jako Dziekan-Major, pełnił służbę do zakończenia działań wojennych w kampanii wrześniowej, po czym powrócił do Jędrzejowa do swych rodziców. Gorący patriota od początku brał udział w pracach konspiracyjnych. Pełnił czynności kapelana Szpitala Powiatowego. Aresztowany 11.06., wywieziony do więzienia w Kielcach, stąd 15.07. 1940 r. do obozu koncentracyjnego w Oranienburgu, 20.12. 1940 r. do obozu w Dachau, gdzie zamęczony torturami, zmarł 12.09. 1942 r.

Pozdrawiam, życząc wspaniałych informacji jak najdłużej w „Wołaniu z Wołynia”.

Jan Karkocha

Zakopane – środa, 9 stycznia 2019 r.

MĘCZENNICY W HISTORII KOŚCIOŁA

Oddali swoje życie, ponieważ pragnęli, aby świat kierował się miłością i sprawiedliwością, której uczył Jezus Chrystus.

Sancti estote - Świętymi bądźcie - СвЯтИмИ бУдЬтЕ

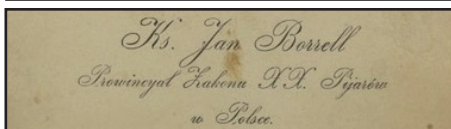
O. JAN BORRELL

MĘCZENNIK WOŁYNIA

Jesienią 1943 roku, w jednym z miasteczek spowitego dymem płonących polskich wsi Wołynia, bohaterstwo przyjęło postać skromnego i oddanego pracy duszpasterskiej zakonnika z Hiszpanii, o. Jana Borrella z zakonu pijarów.

Przyszedł na świat w 1867 roku w Castellar leżącym na terenie diecezji katalońskiej. Nowicjat rozpoczął w 1882 roku, a w 1889 roku złożył śluby wieczyste. Studia filozoficzne i teologiczne ukończył w San Pedro de Cardena, gdzie został wyświęcony na kapłana. W latach 1891-1900 wykładał tam teologię, język niemiecki i geometrię. W 1900 roku został profesorem języków w kolegium pijarskim w Sarria w Barcelonie oraz mistrzem nowicjatu braci zakonnych.

W 1879 roku, po kasacie i latach przesładowań, rozpoczęła się odbudowa polskiej prowincji zakonu pijarów. Na prośbę ojca generała w 1903 roku przybyło do Polski sześciu zakonników z prowincji katalońskiej, by wesprzeć dzieło odrodzenia polskich struktur pijarów. O. Borrell, odznaczający się wiedzą i pobożnością, został mianowany prowincjałem i pełnił tę funkcję do 1925 roku. Był inicjatorem odbudowy gmachu gimnazjum w Krakowie-Rakowicach, gdzie został mistrzem nowicjuszy i profesorem. W 1927 r. przeszedł, jako mistrz nowicjatu, do otwartego po 95-letniej przerwie kolegium w Szczuczynie Nowogrodzkim. Wówczas poznał przyszłego męczennika II wojny światowej, świętego o. Maksymiliana Kolbe i wsparł u książy Druckich-Lubeckich jego prośbę w sprawie darowania ziemi pod przyszły Niepo-

kalanów. Wdzięczny o. Maksymilian traktował odtąd o. Borrella jako dobrodzieja nowej fundacji. W 1933 roku przeniósł się na Wołyń, do Lubieszowa, gdzie objął ponownie stanowisko mistrza nowicjuszy. Również ta placówka miała znamienitą przeszłość, przez pięć lat uczęszczał do niej Tadeusz Kościuszko. W każdą niedzielę ojciec sprawował liturgię po polsku i głosił kazania, choć obca wymowa nadal sprawiała mu trudności. We wrześniu 1939 roku oddziały polskie zajęły pomieszczenia szkolne i zorganizowały w nich lazaret. Chłopców z nowicjatu odesłano do domów rodzinnych. Klerycy i młodszy bracia, ze względów bezpieczeństwa, udali się do Krakowa. O. Czesław Naumowicz, rektor kolegium, kapelan 15. Pułku Ułanów Poznańskich, opuścił wraz z Wojskiem Polskim Lubieszów i dotarł w wojennej wędrówce aż pod Monte Cassino. W Lubieszowie pozostali tylko ojcowie: Borrell oraz Aleksander Zając, wraz z trze-

ma braćmi zakonnymi: Józefem Dziurzyńskim, Franciszkiem (Dominikiem) Kowalikiem i Piotrem Mojsiejonkiem. Władze sowieckie usunęły ich z klasztoru i nałożyły na nich bardzo wysokie podatki. Po wkroczeniu wojsk niemieckich pierwszy zginął o. Aleksander Zając, który za pomoc ukrywającym się w Lubieszowie Żydom został 5 sierpnia 1942 roku rozstrzelany. Od tej chwili o. Borrell, wówczas ponad 75-letni, był w Lubieszowie jedynym kapłanem. W okresie wielkanocnym 1943 roku o. Borrell poprosił ks. Józefa Szostaka z Małych Hołób o pomoc w przeprowadzeniu rekolekcji. 5 kwietnia 1943 roku trzech policjanci ukraińscy zamordowali ks. Szostaka oraz towarzyszącego mu br. Piotra Mojsiejonka. W roku 1943 płonęły lubieszowski ciała pomordowanych w okrutny sposób Polaków chowanych w wspólnych mogiłach. Nękana czystkami etnicznymi polska społeczność potrzebująca, bardziej niż kiedykolwiek, opieki duchowej zwróciła się w stronę wiekowego, katalońskiego kapłana. O. Borrell pomimo śmiertelnego niebezpieczeństwa oraz zaawansowanego wieku pozostał w swej parafii. 24 października 1943 roku po raz kolejny wyruszył na mogiły, aby pożegnać ofiary ukraińskich zbrodni. Wokół miejsca pochówku rozlokowano ładunki wybuchowe. Ojciec Jan wszedł na minę, której eksplozja zraniła obie nogi. Po czterech dniach cierpienia zmarł. Na jego pogrzeb przyjechał ksiądz z odległej wsi Czerwiszcze, leżącej w sąsiedniej diecezji pińskiej. O. Janowi w ostatniej drodze towarzyszyło jedynie dziesięć osób, gdyż, jak podają świadkowie, obawiano się ataku ukraińskiego na kondukt pogrzebowy. Wracający z ceremonii do Czerwiszcz ksiądz oraz pijar brat Dominik zostali napadnięci przez ukraińskich nacjonalistów i w okrutny sposób zamordowani. Zamordowano również wio-

zącego ich furmana. Parafia opustoszała. W połowie października 1943 roku stacjonujący w miasteczku sowiecki oddział partyzancki Stanisława Szelesta musiał wycofać się pod naporem kilkunastotysięcznych sił niemieckich i oddziałów ukraińskich nacjonalistów. Dokonali oni 9 listopada 1943 roku napadu na Lubieszów i pobliską Rejmontówkę, mordując 300 mieszkańców tych miejscowości. W Lubieszowie spędzono 200 osób do domu bliźniaka, który następnie obłożono słomą i podpalono. Do wyskakujących przez okna strzelano. Zamknięci w ogniowej pułapce ludzie spłonęli żywcem. Warto dodać, iż ci nieliczni Polacy, którzy ocalili z rzezi, życie zawdzięczali mieszkającym w Lubieszowie Ukraińcom, którzy ukryli ich przed mordercami. O. Jana Borrella pochowano przy kościele w Lubieszowie, obok lewej nawy. Dziś zaliczany jest do tych ojców pijarów, którzy odeszli w opinii świętości. Świątynia, wzniesiona w 1762 roku w miejsce XVII-wiecznego drewnianego kościoła została doszczętnie zburzona w trakcie walk frontowych w roku 1944. – opr. na podstawie materiału Kurii Prowincjalnej Zakonu Pijarów w Krakowie oraz: ks. J. Krętosz, „Słownik biograficzny duchowieństwa metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego ofiar II wojny światowej 1939-1945”, Opole 2007 i „Na Rubieży” nr 30/1998

© Licencja na publikację

© ⊗ Wszystkie prawa zastrzeżone

Źródło: Rzeczpospolita

Publikacja: 10.07. 2008 r.

Artykuł zaczerpnięto ze strony:
<https://www.rp.pl/artyku1/160972-Meczennik-Wolynia.html>
Przedruk za pisemną zgodą Redakcji „Rzeczpospolitej”.

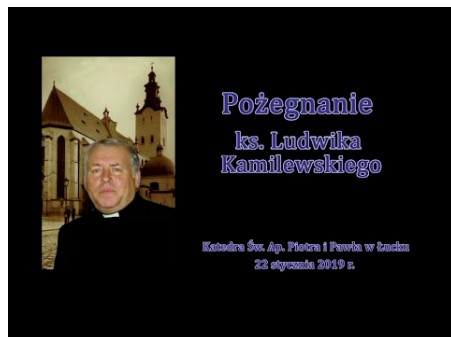
Odeszli - Відійшли

WSPOMNIENIE O KS. LUDWIKU KAMILEWSKIM

W poniedziałek, 21 stycznia 2019 r., w Łucku zmarł śp. ks. prałat Ludwik Kamilewski. Uroczystości pogrzebowe odbyły się kolejno w Łucku, Żytomierzu i Połonnem. Mszy św. żałobnej w intencji Zmarłego w katedrze pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Łucku, która została odprawiona 22 stycznia o godz. 12.00, przewodniczył ordynariusz łucki bp Witalis Skomarowski. Następnie śp. ks. Ludwika Kamilewskiego pożegnali wierni w Żytomierzu, w kościele Świętego Wacława, którego proboszczem był przez ostatnie 18 lat. Mszy św. żałobnej przewodniczył ordynariusz diecezji charkowsko-zaporoskiej bp Stanisław Szyrokoradiuk, z którym modliło się ponad 30 kapłanów. Homilię wygłosił J.E. bp Jan Purwiński, emerytowany biskup kijowsko-żytomierski. Sam pogrzeb odbył się w Połonnem w dniu 24 stycznia o 12.00. Mszy św. żałobnej przewodniczył metropolita lwowski arcybiskup Mieczysław Mokrzycki, koncelebrowali ordynariusz diecezji łuckiej bp Witalis Skomarowski, ordynariusz diecezji odesko-symferopolskiej bp Bronisław Bernacki oraz wielu kapłanów. W pogrzebie uczestniczył konsul generalny RP w Winnicy Damian Ciarciński.

NOTKA BIOGRAFICZNA

Urodził się 25 sierpnia 1946 roku w wiosce Andriejewka, rejon Szortandy, obwód akmoliński w Kazachstanie. Święcenia kapłańskie w 1974 r. w Rydze. W l. 1974-1991 wikariusz w Bazylice Metropolitalnej we Lwowie. W 1977 r. odprowadził NA Cmentarzu Janowskim we Lwowie na wieczne spoczywanie Słu-

gę Bożego o. Serafina Kaszubę OFMCap. W dobie „pierestrojki” i na początku lat. 90. XX w. zasłużony w dziele odzyskiwania licznych kościołów dla potrzeb kultu religijnego w obwodzie lwowskim i wołyńskim. W l. 1991-1999 proboszcz, a w l. 1991-2000 dziekan w Łucku na Wołyniu; uzyskał zwrot katedry pw. Trójcy św. i Św. Apostołów Piotra i Pawła oraz licznych kościołów na Wołyniu, m.in. słynnej Kolegiaty w Olyce dla wiernych obżędku łacińskiego. Położył wielkie zasługi w dziele odrodzenia się Kościoła katolickiego na Wołyniu. W l. 1999-2000 proboszcz parafii Kiwerce k. Łucka. Od 2000 r. pracował w diecezji kijowsko-żytomierskiej. Rok czasu był proboszczem kościoła katedralnego pw. Św. Zofii w Żytomierzu. Następnie został proboszczem parafii pw. Św. Wacława w tym mieście. Zrekonstruował świątynię parafialną przebudowaną na zakład masarski. Był dziekanem dekanatu żytomierskiego, który obejmował 15 parafii. Odnaczony godnością kapelana Ojca św. i kanonika gremialnego Kapituły Metropolitalnej we Lwowie. Prałat. Kapelan Jego Świątobliwości.

ODZYSKIWANIE KOŚCIOŁÓW W OKOLICY LWOWA

Ks. Ludwika poznałem latem 1990 roku we Lwowie. Był wówczas wikariuszem parafii katedralnej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny we Lwowie. Z ks. Ludwikiem w niektóre niedziele jeździłem do podlwowskich parafii. Pierwszy raz byłem wówczas z nim w Bóbrce i Chodorowie. W Bóbrce wygłosiłem pierwsze w życiu kazanie. A w Chodorowie nie było jeszcze Mszy św., tylko pierwsze organizacyjne spotkanie z wiernymi po odzyskaniu kościoła. Pamiętam jak w czasie tego spotkania ks. Ludwik kładł szczególny akcent na dwie sprawy, by najpierw zrobić metalowe ogrodzenie wokół kościoła, a następnie zorganizować sławijkę – ubikację.

W gorącym okresie 1989-1991 ks. Ludwik odzyskał kilka kościołów w okolicy Lwowa. Niestety nie udało mu się, mimo gorliwych starań, odzyskać kościoła w Milatynie Nowym. Nb. szukałem w Krakowie informacji dla ks. Ludwika o tym kościele. Cudowny wizerunek Pana Jezusa Milatyńskiego znajduje się do dziś w kościele pw. św. Filipa w Krakowie. Ks. Ludwik, podobnie jak inni kapłani, przeżywał smutek i oburzenie z powodu, że we Lwowie nie odzyskano żadnego kościoła rzymskokatolickiego.

PANI BRONISŁAWA

Któregoś dnia ks. Ludwik zabrał mnie do swego domu na obiad, który przygotowała jego sędziwa mama. Później w jednej z ksiązek znanego podróżnika i reportażysty Ryszarda Kapuścińskiego znalazłem tekst wspomnienia o matce kapłana, w którym nazwał ją współczesnym wcieleniem Niobe, oplakującej śmierć swoich dzieci. Zrobiliśmy przedruk tego tekstu na łamach „Wołania z Wołynia” pt. „Pani Bronisława”.

ZJAZD «UKRAIŃSKA MŁODZIEŻ CHRYSTUSOWI»

Towarzyszyłem ks. Ludwikowi na jednym ze lwowskich stadionów podczas uroczystego zjazdu grekokatolickiej organizacji „Ukraińska Młodzież Chrystusowi”. Wówczas było wielu gości z diasporry, z USA, Kanady i Polski. M.in. poznaliśmy wtedy młodego świeckiego działacza grekokatolickiego Borysa Gudziaka, który później był jednym z tych którzy zorganizowali Ukraiński Uniwersytet Katolicki we Lwowie i przyjął stan duchowny, obecnie jest grekokatolickim biskupem Francji i Beneluxu. Bardzo zmokliśmy wtedy na tym stadionie i ks. Ludwik, gdy wróciliśmy mokrzy do katedry, w pomieszczeniu nad zakrystią ratowaliśmy się butelką koniaku, by się nie przeziębici.

PIONIERSKA PRACA KS. LUDWIKA NAD ODRODZENIEM KOŚCIOŁA NA WOŁYNIU

Podobnie jak koło Lwowa, później koło Łucka staraniem nieugiętego ks. Ludwika zostało odzyskanych i wyremontowanych wiele świątyni rzymskokatolickich w diecezji łuckiej, poczynawszy od miejscowej katedry. W czerwcu 1992 r. w drodze na wikariat w Równem, ks. Ludwik zabrał mnie ze Lwowa i kilka dni gościłem u niego w Łucku. To on w dniu 13 czerwca 1992 r. zawiózł mnie do Równego.

Ks. Ludwik Kamilewski pomógł mi odzyskać plebanię w Zdołbunowie. Przyjeżdżał z Łucka na każde moje wezwanie i razem ze mną chodził do urzędów państwowych w Zdołbunowie. Pamiętam rozmowę z przedstawicielem prezydenta Ukrainy w Zdołbunowie, gdy kilkakrotnie, do znudzenia ks. Ludwik powtarzał nasze argumenty. I to była jego skuteczna metoda.

W latach 90. XX wieku w tym samym czasie niezyciwe nam osoby donosi-

ły na ks. Ludwika i mnie do Lwowa. Z ks. Ludwikiem byłem na sesji naukowej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie obaj wygłosiliśmy referaty nt. odrodzenia Kościoła rzymskokatolickiego na Wołyniu.

Byłem na pogrzebie jego matki, p. Bronisławy Kamilewskiej w Połonnem. Cierpieliśmy na te same choroby. Tylko ks. Ludwik był starszy ode mnie o 21 lat. Tak by się chciało jeszcze przeżyć te 21 lat.

W ostatnich latach z powodu różnych chorób zmarło wielu, w tym młodych kapłanów. Także za głoszenie niewygodnych prawd i obronę wartości wielu duchownych zostało wyszydzonych lub/i przeniesiono ich na «kościelne peryferia».

Ks. Ludwik zawsze był na pierwszej linii frontu, zarówno we Lwowie, w Łucku, jak i w Żytomierzu. Te trzy miasta były ośrodkami jego intensywnej pracy duszpasterskiej pod koniec XX i na początku XXI wieku. Pozostał we wdzięcznej pamięci wielu wiernych odrodzonego Kościoła rzymskokatolickiego na Ukrainie.

**Ks. Vitold-Yosif Kovaliv
vel ks. Witold Józef Kowalów**

Ostróg – Lwów – Kraków,
21 stycznia 2019 r.

Wybrana literatura:

Ks. Witold Józef Kowalów, Notatka z pobytu w Żytomierzu w dniu 30 czerwca 2003 r.;

“Киево-Житомирська Дієцезія. Інформатор про адміністраційний та особовий стан”. – Житомир, 2003. – С. 49, 50;

Ks. Ludwik Kamilewski, „Odrodzenie Kościoła rzymskokatolickiego w obecnym dekanacie łuckim (1989-1997)”, [w:]

**Ks. Ludwik Kamilewski ze swymi
parafianami**

Fot. Archiwum

„Polacy i Kościół rzymskokatolicki na Wołyniu w latach 1918-1997. Materiały z międzynarodowej sesji naukowej zorganizowanej w Lublinie w dniach 9-10 grudnia 1997 r.”, opr. Leon Popek, Lublin 1999, s. 109-112;

„Pogrzeb ks. Ludwika Kamilewskiego – Łuck, Ukraina”, zapis wideo: Czesław Wiącek // https://youtu.be/GU0QZTaJ_4c

Mariusz Krawiec SSP, „Ukraina żegna zasłużonego kapłana” //

<https://www.vaticannews.va/pl/kosciol/news/2019-01/ukraina-pogrzeb-ks-ludwika-kamilewskiego.html>

To już historia - Це вже історія

CO SŁYCHAĆ

U KS. LUDWIKA KAMILEWSKIEGO?

Sprzęt rehabilitacyjny, wózki inwalidzkie, kule, buty, odzież, ręczniki, to wszystko jechało razem z opolską grupą na Ukrainę, do parafian ks. Ludwika Kamilewskiego, wielkiego odnowiciela i budowniczego kościołów katolickich na Ukrainie niestrudzonego organizatora życia religijnego w wielu miejscach diecezji łuckiej i obecnie żytomierskiej. Probstwo parafii katedralnej w Żytomierzu zamienił na pracę w terenie, w dzielnicy Krosznia, w której dostrzegł szansę utworzenia [odrodzenia] parafii. Odzyskał dawny kościół, na kilkadziesiąt lat zamieniony w wytwórnię wędlin, zrujnowany i zniekształcony. Duże koszty jego remontu nie ostudziły zapału ks. Kamilewskiego. Zaczął szukać pomocy przede wszyst-

kim w Polsce, przyjechał do opolskiej diecezji, odwiedzał kościoły w Opolu, Nysie, poprosił o pomoc opolski oddział Wspólnoty Polskiej, uzyskał także wsparcie parafii wrocławskich. 7 października [2007 r.] w odbudowanym kościele św. Wacława w Kroszni ks. Kamilewski organizuje obchody jego 100-lecia. I zakłada, że na tę uroczystość przyjadą wszyscy zaproszeni goście, dawni i obecni parafianie. I wszyscy razem, zgodnie z przedwojenną tradycją, przejdą procesjonalnie z żytomierskiej katedry do odbudowanej świątyni na uroczystą Eucharystię.

Drugim obecnie realizowanym dziełem ks. Kamilewskiego jest rekonstrukcja kościoła w Czerniachowie, przez dziesiątki lat pełniącego funkcje domu kultury. Kolejne zadanie to odbudowa kościoła w Zabridii, gdzie ludzie czekają na dom Boży, który pomoże im, jak mówią, w odzyskaniu wiary w Boga i w sens życia. – Ludzie w takich zaniedbanych, opuszczonych przez wszystkich miejscach mają problemy z określeniem własnej tożsamości, a jednocześnie ogromne potrzeby duchowe, pragną oderwać się od codzienności, od trudnej egzystencji – mówi Krystyna Rostocka. (...)

Teresa Sienkiewicz-Miś

Fot. Janusz Romaniuk

Powyższy tekst jest fragmentem artykułu: Teresa Sienkiewicz-Miś, „Wakacyjna wizyta. U Polaków za wschodnią granicą”, [w:] „Gość Opolski” nr 39 (812) z 30 września 2007 r., s. IV-V (dodatek do „Gościa Niedzielnego”).